

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060206

DOM
2017-04-21
Stockholm

Mål nr
M 2650-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-02-24 i mål nr M 2428-14, se bilaga A

KLAGANDE

1. Kammarkollegiet

2. Länsstyrelsen i Västernorrlands län

MOTPART

Vattenfall Vattenkraft AB

Ombud:
A L Al

SAKEN

Ansökan om tillstånd till ökad vattenavledning genom turbinerna vid Långbjörns kraftstation i Sollefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena och fastställer mark- och miljödomstolens dom.

 2. Kammarkollegiets och länsstyrelsens yrkanden om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen lämnas utan bifall.
-

Dok.Id 1329448

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom utom i rättegångskostnadsdelen och avslå ansökan.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Länsstyrelsen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom utom i rättegångskostnadsdelen och avslå ansökan.

Om domstolen medger tillstånd för den utökade verksamheten har länsstyrelsen i andra hand yrkat att

– tillståndet ska förenas med villkor om skadeförebyggande åtgärder, i form av minimitappning över hela året för att undvika försämring för det akvatiska livet i naturen vid de uteblivna vattentappningar som följer av produktionsökningen,

– en minimitappning fastställs på årsbasis om en kubikmeter per sekund,

– villkor ska fastställas om fingaller med fiskavledning vid kraftstationens intag, för att kompensera skadan på fiskbeståndet. I det fall domstolen inte beslutar om fingaller med fiskavledning får den kvarstående skadan kompenseras med andra åtgärder eller med fiskeavgifter,

– tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att fördela minimitappningen över året i syfte att optimera den biologiska nyttan,

– en minimitappning genom dammen fastställs för de tillfällen nolltappning genom turbinerna sker, så att nolltappning genom anläggningen undviks, vilket skulle gynna strömvattenberoende bottenfauna och arter som bland annat öring och harr,

– fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV) ska bestämmas för den skada som kvarstår efter att relevanta skadeförebyggande åtgärder genomförts,

– ny fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § LSV ska bestämmas.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Vattenfall Vattenkraft AB (bolaget) har bestritt samtliga yrkanden och anser att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLAN AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har anfört i huvudsak följande.

Mark- och miljödomstolen har vid sin prövning av ansökan helt bortsett från Kammarkollegiets talan och åberopade bevisning. Enligt EU-domstolens förhandsavgörande från den 1 juli 2015 i mål C-461/13 (Weserdomen) får tillstånd inte ges till projekt som kan innebära att aktuell ytvattenstatus försämras eller som kan äventyra uppnåendet av god ytvattenstatus i tid. Weserdomen visar på vilket sätt mark- och miljödomstolen ska bedöma om försämring föreligger. Försämring föreligger enligt artikel 4.1 a i) i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättandet av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten) så snart en enda parameter försämras för en vattenförekomst som redan är i den lägsta klassen. Varje försämring av statusen hos en vattenförekomst måste förhindras. Skyldigheten gäller vid all tillståndsprövning. En försämring av ett enskilt parametervärde, som redan är klassificerad i lägsta klassen måste även anses äventyra uppnåendet av beslutade miljökvalitetsnormer. Vid en fördragsenlig tolkning strider tillståndet mot 2 kap. 6 och 7 §§ miljöbalken. Platsen är synnerligen olämplig för ett ytterligare kraftverkstillstånd och den är färdigexploaterad för vattenkraftproduktion. Mark- och miljödomstolen har inte bedömt projektets påverkan på klassificeringen av ytvattenförekomsten vilket kräver en bedömning på parameternivå

för kvalitetsfaktorerna för klassificering av ekologisk status. Den bevisning som Kammarkollegiet har åberopat visar att projektet leder till en försämring som medför att tillstånd inte får ges till projektet.

Det följer av EU-domstolens uttalande i Weserdomen och av direktivets systematik att tillstånd till en verksamhet som medför en försämring av ett enskilt parametervärde, som redan är klassificerad i lägsta klassen, endast kan lämnas om Vattenmyndigheten har beslutat att undantag från kvalitetskraven ska gälla för vattenförekomsten enligt 4 kap. 11 § förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (vattenförvaltningsförordningen). Det är i samband med ett eventuellt beslut om undantag som samhällsekonomiska nyttor kan beaktas. Vattenmyndigheten har dock inte lämnat något undantag och Mark- och miljööverdomstolen är inte behörig att lämna sådana.

Den nuvarande verksamheten vid kraftstationerna och produktionen av förnybar el och tillskott av reglerbidrag är inte föremål för domstolarnas prövning och saknar betydelse för frågan om icke-försämringskravet överträds eller inte. Havs- och vattenmyndighetens rapport (2014:14) och Energimyndighetens rapport (2016:11) saknar rättslig relevans.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Det material som har ingetts av Kammarkollegiet i mark- och miljödomstolen i form av en promemoria från IVL Svenska Miljöinstitutet visar att försämringar i miljö-kvaliteten uppstår i huvudfåran som en följd av projektet. Försämringarna är av sådan art att tillstånd till projektet inte borde ha lämnats av mark- och miljödomstolen, som inte heller gjort någon egentlig prövning av Weserdomens tillämpning. Oaktat om projektet leder till en försämring av statusen hos olika kvalitetsfaktorer så försvårar försämringen möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsten.

Mark- och miljödomstolen har vidare helt bortsett från den ingående beskrivning av påverkan på miljö kvalitetsnormen och icke-försämringskravet som ingetts av Kammarkollegiet. Där beskrivs mycket tydligt de försämringar som de minskade tappningarna i naturfåran leder till. Försämringarna är av den arten att icke-

försämringskravet enligt Weserdomen inte kommer att uppfyllas. Detta har inte kommenterats av domstolen.

Det lämnade tillståndet innebär att avledningen av älvens vatten genom kraftverkets turbiner ökas med ca 23 procent. I gengäld kommer mindre vatten att spillas i naturfåran. Det bör vara uppenbart att ju mindre vatten som kommer naturfåran till godo, desto svårare bör det bli att nå kvalitetsmålet *God ekologisk potential*. En succesiv försämring av akvatiska habitat om högflödestappningar minskas riskerar att leda till att möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential* till år 2027 försvåras jämfört med vad som gäller för närvarande. En direktivkonform tolkning av 2 kap. miljöbalken innebär att ansökan ska avslås.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle komma fram till att tillstånd ändå kan meddelas, anser länsstyrelsen att tillståndet i enlighet med hänsynsreglerna i 2 kap. 3 § miljöbalken ska förenas med villkor som bidrar till att stärka de biologiska förutsättningarna längs naturfåran så att miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential* kan uppnås.

Länsstyrelsen delar inte mark- och miljödomstolens inställning att återkommande högflöden skulle inverka negativt på akvatiska habitat. Naturligt återkommande högflöden är positivt för såväl fisk som andra organismer i akvatiska habitat. Högflöden till naturfåran innebär bl.a. ökade möjligheter för fisk att passera anläggningen vid nedströmsvandring.

En åtgärd som innebär ökad avledning av ett vattendrag, med ökad risk för skada på akvatiskt liv, bör kompenseras i enlighet med miljöbalkens hänsynsregler. Det är rimligt att föreslagna åtgärder, för att minska de skador som uppkommer, ska föreskrivas som villkor för verksamheten i det fall tillstånd till denna ändå lämnas. Yrkandet om skadeförebyggande och kompensatoriska åtgärder stödjer sig på Fiskeutredningsgruppens bedömningar.

Länsstyrelsen bedömer att uteblivna tappningar minskar förutsättningarna för nedströmsvandring av fisk och att ökad tappning genom kraftverket ger ökade skador på

fisk och fiske som är bestående. Skäl finns således för att den nu gällande allmänna årliga fiskeavgiften enligt 6 kap. 6 § LSV ska omräknas och ett nytt belopp fastställas. Även avgift enligt 6 kap. 5 § samma lag, som för närvarande inte utgår, bör anses befogad så länge relevanta skadeförebyggande åtgärder inte har vidtagits enligt 11 kap. 8 § miljöbalken.

Havs- och vattenmyndighetens och Energimyndighetens förslag till strategi för åtgärder inom vattenkraften (2014:14) är inte avsett att tillämpas i enskilda prövningar enligt miljöbalken. Dokumentet innebär inte heller att Weserdomen och ”försämringsförbudet” inte ska tillämpas. Länsstyrelsen kan heller inte se att rapporten om vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet (ER 2016:11) kan fungera som vägledning för vilka krav som bör ställas för att uppnå miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential* vid anläggningen. Rapporten tar inte heller hänsyn till framtida utökade produktionsmöjligheter.

Bolaget har anfört huvudsakligen följande.

Den befintliga verksamheten vid Långbjörns kraftstation har prövats i domstol och omfattas av ett gällande tillstånd. Det som nu är föremål för prövning är en ökad avledning av vatten till turbinerna i kraftstationen.

Det saknas förutsättningar för kontinuerligt akvatiskt liv i den naturliga älvfåran nedströms Långbjörns kraftstation och detta förhållande förändras inte med den ökade avledningen. Det finns inget i målet som talar för att en ökad statistisk åtkomsttid för spilltappning skulle medföra skada för vattenmiljön och det saknas därmed stöd för att ålägga bolaget att vidta skyddsåtgärder. Om myndigheterna vill förbättra de biologiska förhållandena i den naturliga älvfåran, exempelvis genom minimitappning, får detta ske genom omprövning av det befintliga tillståndet för kraftstationen. Myndigheternas synpunkter och yrkanden i målet är svåra att förena med gällande rätt såväl som med uppgifterna i VattenInformationsSystem för Sverige (VISS) samt den nationella strategi som tagits fram för vattenkraften. Det framstår inte som resurseffektivt att inskränka produktionen och effektiviteten vid en befintlig anläggning som ingår i ett energisystem av nationell betydelse, där miljön redan är anpassad till storskalig kraft-

produktion, när motsvarande resurser skulle kunna läggas på åtgärder i andra vattendrag med betydligt större miljönytta. Ansökt åtgärd överensstämmer även med den mer övergripande strategi som har utarbetats för vattenkraften och innebär en anpassning av driften av kraftstationen till uppströms belägna kraftstationer och därmed ett mer effektivt utnyttjande av vattenkraften i älven.

Bolaget vidhåller att den ansökta verksamheten är tillåtlig, även vid den strikta tolkning av ramdirektivet för vatten som tillämpas av Kammarkollegiet och länsstyrelsen i målet. Ingen av de parameterar som berörs i målet erhåller förändrad klassificering med anledning av den ökade avledningen och verksamheten försvårar inte heller möjligheten att vidta åtgärder i framtiden efter att innebörden av miljö kvalitetsnormen har fastställts samt åtgärdsprogram upprättats. De uppgifter och parametrar i VISS som Kammarkollegiet och länsstyrelsen grundar sin argumentation på har låg tillförlitlighet och bolagets egna uppgifter med högre tillförlitlighet ska därmed läggas till grund för bedömningen. Verksamheten uppfyller såväl de tillåtlighetskrav som kan ställas enligt miljöbalken som EU-rätten.

Sammanfattningsvis gör såväl Kammarkollegiet som länsstyrelsen en felaktig jämförelse och hävdar att ansökan innebär en försämring från klassificeringen måttlig till dålig respektive otillfredsställande för de två parametererna ”Specifik flödesenergi” respektive ”Volymavvikelse” och därmed från måttlig till dålig för kvalitetsfaktorn ”Hydrologisk regim i vattendrag”. Det torde vara uppenbart att jämförelsen ska göras med den mer tillförlitliga klassningen som bolaget redovisat och då sker ingen förändring av klass över huvud taget, dvs. varken på parameternivå eller på kvalitetsfaktornivå. Vidare kan konstateras att påverkan avser en vattenförekomst som klassificerats som kraftigt modifierad och således gäller särskilda bedömningsgrunder i fråga om åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential*. Vilka dessa åtgärder är har ännu inte fastställts av vattenmyndigheten.

De mer omfattande åtgärder som länsstyrelsen efterfrågar, och som krävs inom vattenförvaltningen för att nå miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential* för vattenförekomsten ska hanteras i annan ordning och inte inom ramen för nu aktuellt mål.

Genomförande av en eventuell framtida minimitappning eller andra åtgärder som fastställs utgöra *God ekologisk potential* försvåras inte av den ökade avledningen.

Ökad avledning möjliggör en stor produktionsökning av förnybar energi utan att gällande vattenhushållningsbestämmelser behöver ändras. Möjligheten för myndigheterna att ompröva gällande tillstånd eller på annat sätt få till stånd de åtgärder som krävs för att uppnå miljö kvalitetsnormen *God ekologisk potential* förändras inte till följd av ansökt verksamhet.

Enligt gällande rätt och etablerad praxis är det den sökta verksamhetens miljökonsekvenser som ska prövas och det finns inte möjlighet att inom ramen för sökandens yrkanden och nu föreliggande prövning ompröva frågor som omfattas av rättskraften i tidigare meddelade domar. Bolaget hänvisar till rättsfallet MÖD 2010:52 rörande Edensforsen kraftstation som avser ett närmast identiskt mål angående kraftstationen närmast uppströms Långbjörn. Sedan avgörandet i september 2010 har tillämplig lagstiftning inte förändrats fränsett det förtydligande av ramdirektivets för vatten tillämpning som Weserdomen innebär, och därmed ska en likartad bedömning göras i målen avseende ökad vattenavledning vid Lasele och Långbjörns kraftstationer.

En ökad risk för att fisk anlockas till kraftverksintaget bedöms som så obetydlig att den inte kan motivera fingaller av den storlek och kostnad som skulle vara aktuell. Eftersom den ansökta åtgärden inte medför någon ytterligare skada på fisket finns inte förutsättningar för uttag av fiskeavgift.

Havs- och vattenmyndigheten har huvudsakligen angett följande.

Havs- och vattenmyndigheten anser att mark- och miljödomstolens dom ska upphävas och ansökan avslås. Det kan enligt Havs- och vattenmyndighetens mening inte utslutas att den utökade vattenavledningen kan komma att innebära en försämring av den ekologiska statusen eller äventyra uppnåendet av nu gällande miljö kvalitetsnormer i berörda vattenförekomster.

Myndigheten instämmer i Kammarkollegiets och länsstyrelsens uppfattning att Weserdomen har relevans för prövningen. När det gäller miljö kvalitetsnormer har Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en vägledning för att fastställa kraftigt modifierat vatten i en vattenförekomst med vattenkraft (juni 2016). Enligt denna är lägsta krav för att uppnå *God ekologisk potential* att åtgärder vidtas för att behålla grundläggande ekologiska funktioner. I detta fall innebär det att öka konnektiviteten förbi kraftverket, inklusive biflöden och bakvatten, samt införa minimitappning motsvarande medellågvattenföring eller minst 80 procent våt kontaktyta. För de vattenförekomster som har gällande norm *God ekologisk potential*, ska dessa krav beaktas vid bedömningen om ökat vattenuttag påverkar normen. Av befintligt underlag i målet kan det inte uteslutas att den nu sökta åtgärden kommer att äventyra uppnåendet av gällande normer.

Energimyndigheten har huvudsakligen angett följande.

Långbjörns kraftverk är utifrån ett reglerperspektiv en av Sveriges viktigaste anläggningar. Kraftverket ligger i ett exploaterat vattendrag. Den ansökta åtgärden skulle innebära ett betydande tillskott av förnybar el och möjligheten att integrera ytterligare förnybar el genom förbättrad reglerförmåga. Energimyndigheten anser att detta bör beaktas vid prövningen enligt miljöbalken.

Energimyndigheten presenterade tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten 2014 ett förslag till en strategi för åtgärder inom vattenkraften, publicerad som Havs- och vattenmyndighets rapport 2014:14. Energimyndigheten anser att den ska ses som ett första nationellt faktaunderlag, som syftar till att största möjliga nytta uppnås med minsta möjliga påverkan på motstående intressen. I den sammanvägning av naturmiljö och energimål som gjordes i rapporten drogs slutsatsen att Ångermanälven är en av de avrinningsystem där det i framtiden kan bli aktuellt att reglera mer och att möjligheten att effektivisera kraftverk bör ses över.

Bolaget har bemött Havs- och vattenmyndighetens och Energimyndighetens yttranden.

MÅLETS HANDLÄGGNING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling i målet och i mål nr M 2649-16, som rör kraftverket Lasele närmast nedströms Långbjörn i Ångermanälven. Även dom i det målet meddelas idag.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**Allmänna förutsättningar för tillstånd till vattenverksamhet**

I likhet med underrätten finner Mark- och miljööverdomstolen att det är utrett i målet att bolaget har nödvändig rådighet över vatten och att miljökonsekvensbeskrivningen kan godtas som underlag för prövningen i målet.

För att kunna ge tillstånd till en vattenverksamhet krävs dessutom att de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. miljöbalken är uppfyllda och att verksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den, se 11 kap. 6 § miljöbalken.

Av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följer att verksamhetsutövaren ska visa bl.a. att människor och miljön skyddas mot skador och olägenheter och att den plats som har valts är lämplig med hänsyn till ändamålet med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Sedan ska en rimlighetsavvägning göras enligt 7 §, där nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått ska vägas mot kostnaderna för dessa. Kraven gäller så långt åtgärderna inte kan anses orimliga att uppfylla. Strängare krav kan dock ställas om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 miljöbalken. Detta avser miljökvalitetsnormer som är s.k. gränsvärdesnormer. För övriga miljökvalitetsnormer gäller som utgångspunkt huvudregeln om en rimlighetsbedömning i 7 § första stycket.

Genomförande av ramdirektivet för vatten

Sverige har en skyldighet att uppfylla kraven i EU:s ramdirektiv för vatten. I det omfattande direktivet finns ett system som syftar till att medlemsstaterna ska

klassificera sina vattenförekomster och sträva efter goda miljömässiga förhållanden. Direktivet är genomfört i Sverige bl.a. genom reglerna i 2 kap. miljöbalken samt vattenförvaltningsförordningen och i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2013:19. I direktivet finns bl.a. ett krav på att vattenförekomsters status inte ska försämrats (icke-försämringskravet) samt att god status ska uppnås. Dessa krav har i den svenska lagstiftningen genomförts i vattenförvaltningsförordningen som kvalitetskrav eller miljökvalitetsnormer. Kraven enligt ramdirektivet för vatten har förtydligats genom Weserdomen, där EU-domstolen slog fast att en medlemsstat är skyldig att inte ge tillstånd till projekt som kan leda till försämring av en ytvattenförekomsts status eller äventyrar uppnåendet av en god status hos ytvattenförekomsten, såvida ett undantag inte görs. Domstolen förtydligade också att en försämring i direktivets mening föreligger redan om en kvalitetsfaktor enligt bilaga V till direktivet försämrats med en klass. Om den aktuella kvalitetsfaktorn redan befinner sig i den lägsta klassen ska varje försämring av denna kvalitetsfaktor anses innebära en ”försämring av statusen” hos en ytvattenförekomst (p. 70).

För varje ytvattenförekomst sker en klassning av status och ett mål bestäms. Målet benämns miljökvalitetsnorm eller kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen. Miljökvalitetsnormen eller kvalitetskravet kan vara god eller hög ekologisk status eller potential enligt 3 kap. 2–3 §§ Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2013:19. Icke-försämringskravet är infört i svensk rätt i 4 kap 2 § vattenförvaltningsförordningen, där det framgår att tillståndet i alla ytvattenförekomster som inte omfattas av någon form av undantag inte ska försämrats.

Ytvattenstatusen klassificeras genom bedömning av ett stort antal parametrar, som grupperas i olika kvalitetsfaktorer vilka i sin tur ingår i antingen ekologisk status eller kemisk status. Den ekologiska statusen består av biologiska kvalitetsfaktorer, fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer. Vid klassificeringen av en vattenförekomsts ekologiska status har de olika kvalitetsfaktorerna olika tyngd och ska vägas samman enligt bestämmelser i 2 kap. HVMFS 2013:19. Enligt 2 § är det de biologiska faktorerna som primärt ska vägas samman och om dessa visar hög eller god status ska även de fysikalisk-kemiska faktorerna vägas samman. Om dessa visar hög status ska därutöver de hydromorfologiska faktorerna

vägas samman. Enligt bestämmelsen kan de hydromorfologiska faktorerna försämra den ekologiska statusen endast från hög till god. Enligt 12 § får dock vattenmyndigheten klassificera vattenförekomsten till måttlig status eller potential om det saknas underlag för att göra en bedömning av samtliga biologiska kvalitetsfaktorer och en utredning visar att det finns anledning att anta att den ekologiska statusen motsvarar bedömningen av de hydromorfologiska faktorerna. Vid klassificering av ekologisk status ska bedömningsgrunderna i bilagorna till föreskriften tillämpas. I vissa fall, t.ex. när underlagsdata saknas, kan en expertbedömning ske enligt 13 §. Systemet innebär att klassificeringen av en vattenförekomst bygger på bedömningar och precisionen kan variera beroende på kvaliteten på tillgängligt underlag.

Utgångspunkter för prövningen

Långbjörns kraftverk ligger i Åseleälven som är den östra delen av Ångermanälven. Ångermanälven är ett av Sveriges mest utbyggda älvsystem och nedströms Lasele rinner systemen i Ångermanälven samman. Uppströms Långbjörn finns 10 kraftstationer. En schematisk bild över Ångermanälven bifogas, se bilaga B. Byggnadstillstånd till kraftverket är från 1958 och vattenhushållning m.m. avgjordes slutligt år 2000. Fallhöjden är 33,4 meter och ingen minimitappning är föreskriven.

Ansökan gäller tillstånd att öka avledningen av vatten från nominellt 275 kubikmeter per sekund till 340 kubikmeter per sekund och som grund anförs att de nya turbinerna har en större slukförmåga och en högre verkningsgrad än de äldre, vilket ger möjlighet att öka energiproduktionen utan att ta större fallhöjd i anspråk. Om ansökan bifalls skulle produktionen öka med 12 GWh per år.

Det har under en längre tid varit uppenbart att det måste vidtas åtgärder i svenska vattendrag, även där det utvinns vattenkraft, i anledning av de krav som ställs på medlemsstaterna i EU genom ramdirektivet för vatten, se bl.a. Vattenverksamhetsutredningens delbetänkande ”Ny tid ny prövning – förslag till ändrade vattenrättsliga regler”, SOU 2013:69. På förslag i denna utredning fick Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell geografisk strategi för både åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan och åtgärder som innebär ökad

produktion för att klara framtida behov i energisystemet. Detta arbete resulterade i en gemensam rapport, ”Strategi för åtgärder i vattenkraften”, publicerad som Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:14.

Av denna rapport framgår bl.a. att vattenkraftverken i Sverige delas in efter installerad effekt; över 100 MW mycket storskaliga, 10–100 MW storskaliga, 1,5–10 MW medelstora, 0,125–1,5 MW småskaliga och de allra minsta mikro. Idag finns det ca 2 100 vattenkraftverk i Sverige och 208 av dessa är storskaliga med en installerad effekt över 10 MW. De storskaliga vattenkraftverken står för 96 procent av totalt installerade 16 200 MW samt för 94 procent av normalårsproduktionen, 65,5 TWh.

Anläggningarna finns i huvudsak i älvsystem med mycket god förmåga att magasinera vatten för såväl korttidsreglering som reglering på längre sikt. De är därför förutom det direkta bidraget till Sveriges energiproduktion en förutsättning för befintlig och ökande andel förnybar energiproduktion genom att utgöra balans- och reglerkraft i systemet. De tolv största älvarna är viktigast för reglerfunktionen och av dessa älvar kommer Ångermanälven på tredje plats, efter Luleälven och Göta älv.

Resultatet av rapporten för Ångermanälvens del är i korthet följande. Avrinningsområdet ska inte tillföras ytterligare vattenkraftverk eller mer reglering i älvens biflöden, men ökad effektivisering kan genomföras i vattenkraftverken i Ångermanälvens huvudfåra. Älvens reglering kan komma att behöva ökas i framtiden för att klara mer oreglerbar förnybar energi från andra energikällor. Miljöförbättrande åtgärder bör i huvudsak förläggas till biflöden som inte ingår i Ångermanälvens regler-system. Möjligheter till effektivisering i kraftverken bör ses över.

Den installerade effekten i Långbjörns kraftverk är ca 114 MW och som bolaget har anfört är såväl Ångermanälven som Långbjörns kraftverk av stor betydelse inte minst för reglerkraften. Bolaget har eller ska byta turbiner i kraftstationen och de nya turbinerna kommer att ha större slukförmåga, vilket möjliggör att mer vatten leds genom turbinerna. Att bifalla ansökan är helt i linje med den rapport som redovisas ovan. Som framgår av rättsfallet MÖD 2010:52 godtas att endast den tillkommande åtgärden prövas. Målet gällde motsvarande åtgärd vid Edensforsens kraftverk som är närmast uppströms Långbjörn i Ångermanälven.

Vid en tillståndsprovning finns det en skyldighet för svenska domstolar att så långt möjligt tolka den nationella rätten i enlighet med vad som följer av EU-rätten. Frågan är alltså om en utökad avledning av vatten till turbinerna enligt ansökan skulle medföra negativ påverkan på miljökvalitetsnormer enligt ramdirektivet för vatten och därför strida mot EU-rätten. Först behandlas om projektet skulle kunna medföra att statusen hos aktuell ytvattenförekomst försämras (icke-försämringskravet) och därefter om projektet skulle kunna äventyra uppnåendet av *God ekologisk potential* för vattenförekomsten.

Efter det sker en provning av projektet gentemot övriga regler i miljöbalken m.m.

Projektets påverkan på den ekologiska statusen, ”icke-försämringskravet”

Det finns tre vattenförekomster i anslutning till Långbjörns kraftstation: uppströms Långbjörn, Långbjörns ursprungsfåra och nedströms Långbjörn. Samtliga är numera utpekade som kraftigt modifierade vatten (KMV). Miljökvalitetsnormen för de aktuella vattenförekomsterna är *God ekologisk potential* med tidsundantag till 2027. Det är främst Långbjörns ursprungsfåra (SE 705897-154853) som berörs av den ansökta åtgärden. Enligt den motivering till kvalitetskravet som finns i VISS ska de åtgärder som bedöms lämpliga och rimliga för att uppnå *God ekologisk potential* anges i en åtgärdsplan som ska fastställas av Vattendelegeringen senast 2018. I VISS är endast den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn hydrologisk regim klassad och tre av de fyra ingående parametrarna, nämligen specifik flödesenergi, volymsavvikelse och flödets förändringstakt. De biologiska kvalitetsfaktorerna är alltså inte klassade och inte heller de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna konnektivitet och morfologiskt tillstånd. Sannolikt beror detta på vattendragets speciella utformning genom den stora påverkan av vattenkraften. Statusen för specifik flödesenergi och volymsavvikelse har bedömts som måttlig. Målet är alltså *God ekologisk potential* senast 2027.

Bolaget har emellertid gjort egna beräkningar utifrån föreskrifterna i HVFMS 2013:19 och använt faktiska data i stället för bedömningar och modelleringar. Varför resultatet av beräkningarna skiljer sig åt har inte kunnat utrönas, men möjligen har statusen som

är angiven i VISS klassificerats i enlighet med 2 kap. 12 § HVFMS 2013:19 som anger att status eller potential får sättas till måttlig om de hydromorfologiska faktorerna indikerar måttlig eller sämre status eller potential och klassning av de biologiska kvalitetsfaktorerna saknas. Skillnaden framstår därför som ett resultat av tillämpningen av dessa föreskrifter. I Mark- och miljööverdomstolen har parterna godtagit att bolagets beräkningar ligger till grund för bedömningen. Detta innebär att statusen för specifik flödesenergi är dålig och för volymsavvikelse otillfredsställande.

Bolagets beräkningar visar att en avledning av ytterligare 65 kubikmeter per sekund skulle medföra att parametervärdet för specifik flödesenergi förändras från 76,0 procent till 88,6 procent och för volymsavvikelse från 99,3 procent till 99,8 procent. Det innebär enligt klassgränserna att volymsavvikelsen alltså är otillfredsställande och den specifika flödesenergin alltså är dålig. Utifrån klassningen i VISS är statusen för båda parametrarna måttlig och dessa försämras inte heller eftersom det följer av 2 kap. 12 § HVFMS 2013:19 att statusen alltså får sättas till måttlig. För att det ska ske en reell prövning av den tillkommande verksamheten utgår Mark- och miljööverdomstolen från bolagets beräkningar.

EU-domstolen slår fast i Weserdomen att om den aktuella kvalitetsfaktorn redan befinner sig i den lägsta klassen ska varje försämring av denna kvalitetsfaktor anses innebära en försämring av statusen hos en ytvattenförekomst (p. 69). Enligt bolaget innebär detta att en försämring av en parameter med ytterligare en klass inte får ske, medan Kammarkollegiet och länsstyrelsen menar att varje faktisk försämring är otillåten. Bolaget framhåller också att de hydromorfologiska och fysisk-kemiska kvalitetsfaktorerna endast är stöd för klassningen, men att de biologiska kvalitetsfaktorerna är styrande.

En av frågorna som Bundesverwaltungsgericht i Tyskland ställde till EU-domstolen i målet var om begreppet ”försämring av status” skulle tolkas så att det bara omfattar sådana negativa förändringar som leder till klassificering av status i en lägre klass enligt bilaga V till ramdirektivet för vatten. EU-domstolen, som alltså tar avstånd från den s.k. statusklassteorin, motiverar sitt ställningstagande med att det skulle tillåta betydande försämringar och leda till en försvagning av skyddet för de vatten-

förekomster som ingår i högre klasser (p. 65) samt att en vattenförekomst i den lägsta klassen inte rättsligt skulle kunna försämrats, trots att ramdirektivet för vatten särskilt uppmärksammar dessa vattenförekomster (p. 63). Domstolen hänvisar till punkt 105 i generaladvokatens förslag till avgörande och finner att förbudet mot försämring av en vattenförekomsts status bibehåller sin ändamålsenliga verkan om begreppet ”försämring” tolkas i förhållande till en kvalitetsfaktor eller ett ämne eftersom det då omfattar varje förändring som skulle kunna äventyra genomförandet av det huvudsakliga målet med ramdirektivet för vatten (p. 66).

I förslag till avgörande den 23 oktober 2014 i mål C-461/13 skriver generaladvokaten Jääskinen (generaladvokatens förslag) bl.a. följande i fråga om begreppet försämring av en ytvattenförekomsts status. Klasserna är endast ett verktyg som begränsar medlemsstaternas mycket detaljerade handlande att fastställa de kvalitetsfaktorer som återspeglar en vattenförekomsts reella status. Genom att anta ramdirektivet för vatten avsåg lagstiftaren att understryka vikten av ett ekologiskt synsätt vid vattenförvaltning och principen ”one out all out” är ett särskilt uttryck för försiktighetsprincipen. Ett godtagande av klassteorin riskerar att utesluta vattenförekomster i den lägsta klassen från tillämpningsområdet för förbudet mot försämring, eftersom ”one out all out” skulle innebära att en försämring av en enda parameter skulle räcka för att nedklassificera hela vattenförekomsten och då skulle alla andra parametrar kunna försämrats utan att detta skulle medföra någon försämring enligt klassteorin. Det framgår av ramdirektivet för vatten att syftet i stället är att vattenförekomsterna i den lägsta klassen förtjänar särskild uppmärksamhet och om begreppet ”försämring” tolkas i förhållande till en kvalitetsfaktor eller ett ämne bevarar förbudet mot försämring hela sin ändamålsenliga verkan. Begreppet försämring av en ytvattenförekomsts status bör därför tolkas i förhållande till varje ämne eller kvalitetsfaktor som ingår i utvärderingen, även om detta inte alltid medför en ändring av klassificeringen (p. 99-105). Generaladvokaten konstaterar också att medlemsstaterna ska grunda den ekologiska statusen på de biologiska kvalitetsfaktorerna, kompletterade av de fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska faktorerna (p. 94).

Mark- och miljööverdomstolen anser att Weserdomen inte kan tolkas så att varje faktisk försämring på parameternivå är förbjuden när ett vatten är klassat i den sämsta

klassen, men för den eller de parametrar som är i sämsta klassen torde ytterligare försämring inte vara tillåten. När det som i detta fall är fråga om parametrar som bestämmer en kvalitetsfaktor som är stödjande till de styrande biologiska faktorerna måste det dock enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning vara fråga om en försämring som har en reell inverkan på biologin i den aktuella vattenförekomsten. Vidare bör, som har påpekats ovan, viss försiktighet iakttas eftersom klassificeringen av en vattenförekomst bygger på bedömningar och precisionen kan variera beroende på kvaliteten på tillgängligt underlag. Dessutom bör både en avvägning i enlighet med försiktighetsprincipen och en rimlighetsavvägning göras när det gäller försämringar.

I den aktuella vattenförekomsten sker enligt bolagets beräkningar en försämring av parametern specifik flödesenergi, eller specifik flödeseffekt som benämningen är enligt HVMFS 2016:31. Denna parameter är redan i sämsta klass och någon ytterligare försämring av parametern är därmed inte tillåten. Det måste dock vara fråga om en försämring som har en reell inverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna för att försämringsförbudet ska inträda eftersom parametern endast är en stödparameter som enligt 2 kap. 2 och 12 § HVMFS 2013:19 endast kan sänka den ekologiska potentialen som lägst till måttlig.

Mark- och miljööverdomstolen gör i denna del följande bedömning.

Vattenförekomsten är en naturfåra som är torr i genomsnitt ca 47 veckor per år och den ansökta verksamheten kommer innebära att detta utökas till ca 49 veckor per år. Då det inte finns några spegeldammar eller naturliga vattensamlingar av betydelse i torrfåran torde det akvatiska livet vara ytterst marginellt och någon beaktansvärd försämring av det biologiska livet är därför svår att se. Den begränsade försämringen av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna som den ansökta verksamheten medför innebär därmed ingen otillåten försämring av vattenförekomstens ekologiska status.

Projektets påverkan på målet *God ekologisk potential*, ”äventyra uppnåendet”

Som framgår ovan är miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsterna *God ekologisk potential* med tidsundantag till 2027. Någon åtgärdsplan att bedöma miljöförbättrande

åtgärder mot finns inte, utan denna ska antas senast nästa år. Åtgärdsplanen ska enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning för kraftigt modifierade vatten med tillämpning på vattenkraft utformas under beaktande av den strategi för åtgärder i vattenkraften som myndigheten har tagit fram tillsammans med Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndighetens rapport (2014:14).

Enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning innebär *God ekologisk potential* den ekologiska status som kan uppnås när alla rimliga åtgärder som inte ger en betydande påverkan på verksamheten är genomförda. Vilka åtgärder som inte kommer att anses innebära en betydande påverkan på vattenkraftproduktionen i Långbjörn vid framtagandet av åtgärdsplanen är i dagsläget inte känt. I Havs- och vattenmyndighetens rapport (2014:14) anges att miljöförbättrande åtgärder i huvudsak bör förläggas till biflöden och att det inte ska tillföras mer reglering i dessa. Det anges vidare att det kan vara aktuellt att reglera mer i de ingående reglersystemen och att möjlighet till effektivisering i kraftverken bör ses över.

Mark- och miljööverdomstolen noterar att Havs- och vattenmyndigheten som är tillsynsvägladande på området i sitt remissyttrande i målet inte förefaller ha beaktat den gemensamma strategin med Energimyndigheten, vilket medför en osäkerhet i bedömningen av vilken hänsyn till vattenkraftproduktionen som kommer att tas när rimliga åtgärder för att uppnå *God ekologisk potential* ska fastställas.

Oavsett detta bedömer Mark- och miljööverdomstolen att den ökade tiden utan spilltappning i den gamla älvfåran från i genomsnitt ca 47 veckor per år till ca 49 veckor per år, inte försvårar de möjliga åtgärder som kan behövas för att uppnå *God ekologisk potential*. Åtgärderna som kommer att behövas föranleds av den befintliga verksamheten och den positiva effekt dessa kommer att ha gäller också för de två tillkommande veckorna.

Detta innebär att projektet, såvitt går att bedöma, inte äventyrar möjligheten att nå målet *God ekologisk potential*.

Projektets förenlighet med gällande rätt i övrigt

Det framstår som uppenbart att lokaliseringen, om tillstånd kan meddelas, är lämplig. På platsen finns ett storskaligt vattenkraftverk och jämfört med att ianspråkta ett orört vattendrag är detta ett förhållandevis litet ingrepp i naturmiljön.

Vidare framgår av bolagets uppgifter att den samhällsekonomiska vinsten är mycket stor samtidigt som ingreppet i naturmiljön är förhållandevis begränsat. Det framstår därför som uppenbart att ett tillstånd är förenligt med bestämmelsen i 11 kap. 6 § miljöbalken och det är svårt att hitta ett projekt med så liten insats och så stor vinst för både för bolaget och reglerkraften och därmed även för alternativa energikällor. De skador och olägenheter som uppstår av denna utökning är endast marginella.

När det gäller länsstyrelsen yrkanden om ett flertal skyddsåtgärder om tillstånd ges, gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning. Bestämmelserna i 2 kap. 3 § miljöbalken om skyldigheten att vidta skyddsåtgärder gäller med den begränsning som följer av 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken. Ansökan är som har konstaterats ovan avgränsad till en utökad vattenavledning varför hela tillståndet inte kan omprövas. Behovet av skyddsåtgärder ska bedömas utifrån den tillkommande vattenavledningen. Bolaget har bestritt länsstyrelsens yrkanden och menar att några skyddsåtgärder inte behövs.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det inte är visat att nyttan av fingaller överstiger kostnaden för en sådan installation när det gäller påverkan från den tillkommande verksamheten. Det finns därför inte skäl att föreskriva villkor om fingaller.

Eftersom den avledning som idag är tillåten, 275 kubikmeter per sekund, ökas med 65 kubikmeter per sekund, innebär det en ökning med upp till 24 procent under de två veckor som den ökade avledningen kan utnyttjas. Någon föreskriven minimitappning i ursprungsfåran finns inte, varför det inte framstår som rimligt att på grund av den tillkommande verksamheten föreskriva sådan.

Sammantaget gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen det inte finns hinder mot tillståndet i gällande rätt och att det inte finns några skäl att föreskriva skadeförebyggande åtgärder med anledning av den tillkommande vattenavledningen. Mark- och miljödomstolens dom ska därför fastställas.

Mark- och miljööverdomstolen delar underrättens bedömning att det inte finns skäl att bestämma någon fiskeavgift.

Övriga frågor

Med hänsyn till utgången i målet finns inga rättsliga möjligheter att döma ut ersättning till Kammarkollegiet och länsstyrelsen för deras rättegångskostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 19 maj 2017

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsrådet Eywor Helmenius, tekniska rådet Dag Ygland och hovrättsrådet Christina Ericson (referent).

Föredragande har varit föredraganden Linda Ålander.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-02-24
meddelad i
Östersund

Mål nr M 2428-14

SÖKANDE

Vattenfall Vattenkraft AB

Ombud: ALA

SAKEN

Ansökan om tillstånd till ökad vattenavledning genom turbinerna vid Långbjörns kraftstation, Sollefteå kommun

Anläggnings-ID: 21020

Avrinningsområde: 38 (Ångermanälven)

Koordinater (SWEREF 99 TM): N 7057740 / E 588000

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar sökanden tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till ökad vattenavledning vid Långbjörns vattenkraftverk, innebärande en rätt att genom kraftverket avleda den vattenmängd som dessa turbiner förmår sluka, nominellt 340 m³/s.

Övriga frågor

1. Mark- och miljödomstolen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.
2. Mark- och miljödomstolen fastställer den förlust enligt 31 kap. 22 § miljöbalken som verksamhetsutövaren är skyldig att underkasta sig utan ersättning till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttas vid kraftverket.

Dok.Id 237690

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 88	måndag – fredag 08:00-16:00

3. Anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas inom fem år räknat från den dag domen vinner laga kraft.
 4. Avgiften enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken fastställs till samma belopp som tidigare bestämts, 140 000 kr.
 5. Vattenfall Vattenkraft AB förpliktas att utge ersättning för rättegångskostnader, till Kammarkollegiet med 61 600 kr, varav 28 000 kr avseende ombudsarvode, och till Länsstyrelsen i Västernorrlands län med 20 800 kr avseende ombudsarvode. På beloppen ska ränta löpa enligt 6 § räntelagen från den 24 februari 2016 tills betalning sker.
-

ANSÖKAN

Vattenfall Vattenkraft AB har i sin ansökan anfört bl.a. följande.

Orientering

Långbjörn kraftstation ligger i nedre delen av den gren av Ångermanälven som kallas Åseleälven, i Sollefteå kommun, Västernorrlands län. I Åseleälven finns 15 kraftstationer. Långbjörns kraftstation är belägen ca 9 km uppströms Lasele kraftstation. Båda dessa kraftstationer ägs och drivs av Vattenfallkoncernen. Vattenfall bedriver kontinuerligt ett arbete med reovering och uppgradering av vattenkraftstationer för att säkerställa dammsäkerheten vid anläggningarna. Samtidigt ses möjligheten över att effektivisera driften. Ångermanälven är en av de älvar som har störst betydelse för den svenska vattenkraftproduktionen och möjligheten att öka effektiviteten vid befintliga kraftverk i älven har föreslagits som en nationell strategi.

Långbjörns kraftstation anlades under 1950-talet och har senast under 2007-2008 genomgått omfattande reovering. De båda turbinerna i anläggningen har snart uppnått sin tekniska livslängd och det finns behov av att byta ut dessa. Nyare turbiner har en högre verkningsgrad och ger därmed möjlighet att öka energi-produktionen utan att större fallhöjd tas i anspråk. Denna ansökan avser tillstånd att öka avledningen vid kraftstationen från nominellt 275 m³/s till nominellt 340 m³/s, vilket är den vattenmängd turbinerna sammantaget förmår att avleda. Den ökade vattenavledningen innebär ingen förändring av möjligheten att innehålla gällande vattenhushållningsbestämmelser, men medför att omfattningen av den spilltappning som sker till ursprungsfåran nedströms vattenkraftstationen kan förväntas minska med i medeltal cirka två veckor per år.

Yrkanden

1. Vattenfall Vattenkraft AB yrkar att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt 11 kap miljöbalken till ökad vattenavledning vid Långbjörns vattenkraftverk, innebärande en rätt att genom kraftverket avleda den vattenmängd som dess turbiner förmår sluka, nominellt 340 m³/s.
2. Sökanden yrkar vidare att mark- och miljödomstolen
 - a) bestämmer tiden för anmälan av ersättning för oförutsedd skada på grund av

de ansökta vattenverksamheterna till 5 år räknat från den dag domen vinner laga kraft, samt

b) godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Utveckling av talan

1. Bakgrund och avgränsning av ansökan

Ångermanälven är Sveriges tredje största älv, med de tre huvudgrenarna Åseleälven, Fjällsjöälven samt Faxälven. Kraftstationerna i älven svarar för cirka 17 % av Sveriges vattenkraftproduktion. Långbjörn kraftstation togs i drift 1959 med stöd av tillstånd meddelade enligt 1918-års vattenlag. Med hänsyn till vid denna tid pågående utbyggnad av flera kraftverk längs älven, handlade vattendomstolen vissa frågor gemensamt för flera kraftverk enligt en geografisk uppdelning.

Slutliga villkor för Långbjörns kraftstation samt ett antal andra kraftverk meddelades i miljödomstolens dom 2000-02-17, i mål M 12-99. Såvitt avser Långbjörns kraftverk föreskrevs i domen att ägaren av kraftverket medges rätt att avleda den vattenmängd turbinerna förmår sluka, nominellt 275 m³/s. Med anledning av den upprustning som planeras vid Långbjörns kraftverk kommer Vattenfall att ha en möjlighet att avleda nominellt 340 m³/s vid kraftverket och ansöker därför om tillstånd för detta. Vattenfall har tidigare lämnat in en ansökan om omprövning för ökad avledning, men domstolen har ansett att frågan ska prövas genom en tillståndsansökan (jfr Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, slutliga beslut 2013-06-20, i mål M 2937-12).

En motsvarande tillståndsansökan har nyligen prövats och tillstånd beviljats av mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt för Ramsele vattenkraftverk i Faxälven (se dom 2014-05-07, Mål M 2262-13). Av domen, samt rådande praxis från Mark- och miljööverdomstolen, framgår att när ansökan avser en tillståndsprövad anläggning och ingen förändring av gällande vattenhushållningsbestämmelser är aktuell, är det konsekvenserna av den ökade avledningen som ska prövas i målet och eventuella skyddsåtgärder bedömas i förhållande till dessa. Ansökan ligger även i linje med den nationella strategi som tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med Energimyndigheten, se Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:14, "Strategier för åtgärder i vattenkraften". I rapporten

betonas Ångermanälvens stora betydelse för svensk vattenkraftproduktion och att möjligheten till effektivisering av befintliga vattenkraftverk i älven bör ses över. Upplysningsvis kan nämnas att Vattenfall samtidigt med föreliggande ansökan avseende Långbjörns kraftstation även ansökt om tillstånd till ökad avledning vid Lasele kraftstation, belägen nedströms Långbjörns kraftstation.

2. Tidigare prövning

Vattenfallsstyrelsen beviljades byggnadstillstånd av Mellanbygdens vattendomstol i *deldom den 15 februari 1956, Ans.D. 20/1955*, att uppföra Långbjörns kraftverk med dammbyggnad samt dämna upp vattnet till viss nivå. Frågor med anledning av ianspråktagande av mark och idrifttagande av kraftverket samt vattenhushållningsbestämmelser prövades genom *dom den 27 april 1959* i samma mål och tillstånd meddelades att ta kraftverket i drift.

Vid denna tid anlades flera nya kraftverk i älven och genom resolution den 8 maj 1956 förordnades att uppskjutna frågor rörande bl.a. anmälda oförutsedda skador längs Åseleälven ned till Lasele kraftverks tunnelutlopp, till följd av reglerings- och kraftverksföretag i älven och dess källsjöar, skulle handläggas i ett mål benämnt Åseleälvens reglering (A 9/56). I målet behandlades kvarstående frågor som hade samband med kraftstationerna i älven och regleringen. Målet delades in i olika grupper enligt en geografisk uppdelning motsvande respektive kraftstations inverkansområde. Långbjörn delades in i grupp 7.

Frågan om tillstånd till permanent korttidsreglering vid Långbjörns kraftstation m.fl. kraftverk meddelades genom *deldom den 14 september, mål A 9/56* och vattenhushållningsbestämmelser föreskrevs, men det angavs att dessa kunde komma att ändras vid den slutliga prövningen av målet. Målet om Åseleälvens reglering avslutades genom miljödomstolens *dom den 17 februari 2000, mål M 12-99*, i vilken domstolen upphävde i tidigare domar meddelade bestämmelser om vattenhushållning och alla uppskjutna frågor avgjordes.

Såvitt avsåg Långbjörns kraftverk fastställdes bland annat följande genom sistnämnda dom.

*Särskilda bestämmelser för kraftverken*Långbjörns kraftverk

1. Vattenståndet vid dammen, får, såvitt på kraftverkets skötsel beror, inte överstiga dämningshöjden +182,00 m och inte heller med mer än 1,00 m understiga samma höjd. Ägaren av kraftverket medges rätt att avleda den vattenmängd turbinerna förmår sluka, nominellt 275 m³/s.

I domen fastställdes vidare som strömfallsfastighet fastigheten A. Detta har sedermera ändrats och nuvarande strömfallsfastighet är B.

3 Hydrologiska förhållanden

Ångermanälven har vid Långbjörns kraftstation följande flödesnoteringar perioden 1981-2010 enligt beräkningar via SMHI:

Högsta högvattenföring (HHQ50)	1 290,0 m ³ /s
Medelhögvattenföring (MHQ)	641,0 m ³ /s
Medelvattenföring (MQ)	192,0 m ³ /s
Medellågvattenföring (MLQ)	55,1 m ³ /s

Årsflödet karakteriseras av en markerad flödestopp under våren och därefter ett antal mindre flödestoppar under sommar och höst. Mönstret avviker från en mer naturlig flödeskurva på grund av den reglering som sker vid ett flertal kraftverksanläggningar i älven.

Under den senaste tioårsperioden har spill i ursprungsfåran vid Långbjörn förekommit under i genomsnitt ca fem veckor per år. Huvudsakligen sker spillet under maj månad, men enstaka år har det även förekommit spill under perioden juni-november.

4 Anläggningsbeskrivning**4.1 Beskrivning av nuvarande anläggning**

Långbjörns kraftstation har två kaplanturbiner. Den installerade effekten uppgår till ca 114 MW. Kraftverket nyttjar en fallhöjd på 33,4 m och ligger i direkt anslutning till dammbyggnaden, som är försedd med tre utskov. Nedströms dammen finns en utloppskanal som är ca 750 m och en ursprunglig fåra som är ca 450 m lång.

Omfattande renoveringsåtgärder har utförts på de två aggregaten men dessa bedöms snart ha uppnått sin tekniska livslängd och avsikten är att aggregat G2 ska förnyas under 2015 och G2 under 2017-18. Produktionen beräknas kunna öka med 12 GWh/år.

4.2 Vattenhushållning

Gällande tillstånd ger sökanden rätt att bedriva reglering mellan vissa högsta och lägsta vattennivåer uppströms Långbjörns kraftstation och att släppa den vattenmängd genom turbinerna som dessa förmår sluka, nominellt 275 m³/s. För anläggningen har inte föreskrivits någon minimitappning. Den spilltappning som sker till den naturliga fåran sker endast under de perioder då vattenflödet i älven överstiger den mängd som kan gå genom kraftstationens turbiner, d.v.s. vid höga flöden i älven samt när det föreligger behov av reparation och underhåll. Under den senaste tioårsperioden har spill förekommit i genomsnitt ca fem veckor per år, men den faktiska spilltappningen mellan olika år kan variera betydligt. Spillet sker normalt huvudsakligen under maj men har enstaka år även förekommit under perioden juni-november. Det finns ingen skyldighet att upprätthålla viss spilltappning vid kraftstationen utan omfattningen beror på flödet i älven.

5. Omgivningsbeskrivning

5.1 Inledning

Inför ansökan har sökanden tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) samt genomfört samråd med berörda parter. Den slutliga MKB:n är bifogad ansökan och för en mer utförlig beskrivning av mark- och vattenanvändning samt naturmiljön i området kring Långbjörns kraftstation hänvisas till MKB:n. Nedan följer en kort sammanfattning.

5.2 Naturmiljön

Landskapsbilden och naturmiljön i området är präglade av den industriella verksamheten som vattenkraften innebär samt ett aktivt skogsbruk. Området kring Långbjörns kraftstation är utpekade som riksintresse för Voernese sameby. Röån som mynnar i Ångermanälven ca 1 km nedströms kraftstationen är tillsammans med

Betarsjön klassad som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. miljöbalken. Förekomst av utter finns registrerad i Röån samt notering av förekomst av flodpärlmussla. Inga andra riksintressen eller Natura 2000-områden förekommer i området. Nedströms Långbjörns kraftverk, på ett avstånd av ca 3-6 km, finns ett antal utpekade nyckelbiotoper samt naturvärden längs västra strandlinjen.

5.3 Vattenmiljö

5.3.1 Allmänt

Åseleälven är kraftigt reglerad och vattenmiljön vid Långbjörnas kraftstation är präglad av kraftverksdriften och dämningen såväl uppströms som nedströms. Ursprungsfåran är ca 450 m lång och arealen uppgår till ca 2,1 ha. Fåran saknar idag förutsättningar för en fungerande strömvattensekologi då spilltappning sker under en begränsad del av året och övrig tid är fåran i princip torrlagd. Ursprungsfåran har i den övre tredjedelen bottensubstrat av berg- och hållkaraktär medan de nedre delarna har bottensubstrat av sten och block. Lekgrus och övrigt finare grus- och stenmaterial saknas nästan helt och bottensubstratet saknar påväxt i form av mossor och alger.

5.3.2 Fisk och fiske

Fisket i området vid kraftverket förvaltas av Lasele fiskevårdsområde på nedströms- sidan och Junsele fiskevårdsområde uppströms. Nedströms kraftstationen finns biflödet Röån där fisket förvaltas av Röåns fiskevårdsområde. Dessa fiskevårds- områden erbjuder framför allt fiske efter öring, harr, abborre och gädda. På sträckan kring Långbjörns kraftstation sker fiske framförallt kring området nedströms kanalmyningen och då oftast efter abborre och gädda. Efter perioder med spill förekommer ett sporadiskt fiske i ursprungsfåran. Inga fiskvandring svägar finns i kraftverken i nedre delen av Ångermanälven och bestånd av havsvandrande arter saknas helt uppströms Sollefteå kraftverk. I området kring Långbjörn förekommer sannolikt viss nedströmsvandring av stationära arter men omfattningen är inte klarlagd.

Det saknas sedan tidigare uppgifter om fiskbestånd men provfisken från närliggande biflöden visar på förekomst av stationära arter som därmed sannolikt även förekommer i huvudfåran. Inför ansökan har dock fiskfaunan i området översiktligt inventerats genom inventeringsfiskeri på en lokal i strömfåran samt inventeringsfiskeri med strömöversiktsnät i spegeldammen. Vid inventeringen noterades en öring.

5.4 Planförhållanden

För området vid Långbjörns kraftstation finns inga detaljplane- eller områdesbestämmelser.

5.5 Miljökvalitetsnormer

Ramdirektivet för vatten (2000/60 EG) trädde i kraft år 2000 och syftar till att uppnå miljömålet god vattenstatus i alla vattenförekomster inom EU. Miljömålet god status består av delmålen god kemisk status och god ekologisk status och har genomförts i Sverige i form av miljökvalitetsnormer. För vissa vattendrag som är klassificerade som "kraftigt modifierade vattendrag" gäller istället att god ekologisk potential ska uppnås. Riktlinjer för hur man ska gå tillväga för att fastställa vilka åtgärder som ska vidtas för att uppnå god ekologisk potential saknas för närvarande. I anslutning till Långbjörns kraftstation finns tre vattenförekomster; "Uppströms Långbjörn", "Långbjörn ursprungsfåra" samt "Nedströms Långbjörn". De två vattenförekomsterna vid kraftstationen har klassificerats som kraftigt modifierade vattenförekomster (KMV) medan den senare är klassificerad som naturligt vatten. De två förstnämnda har enligt VISS 2014 erhållit bedömningen måttlig ekologisk potential och den sistnämnda bedömts ha otillfredsställande ekologisk status. Orsaken till klassificeringen uppges vara främmande arter, flödesregleringar och kontinuitet för vattenförekomsten uppströms Långbjörn samt flödesregleringar och kontinuitet för ursprungsfåran. Förekomsten nedströms uppges ha otillfredsställande status på grund av morfologiska förändringar.

6 Miljökonsekvenser

6.1 Inledning

Ansökan avser tillstånd till den möjliga ökade vattenavledning som är en följd av reparation och förnyelse av ett befintligt vattenkraftverk. De fysiska arbeten som kommer att ske utförs i torrhet och medför inte heller någon förändring av anläggningens utformning och ingår därför inte i ansökan.

Den ökade avledningen, som nu är föremål för domstolens prövning, innebär inte att ytterligare fallhöjd tas i anspråk, utan endast att en större vattenmängd får ledas genom turbinerna i förhållande till vad som föreskrivs i gällande tillstånd.

Dämnings- och sänkningsgränser förblir desamma. Det sker inte någon förändring av vattenförhållandena uppströms Långbjörns kraftstation med anledning av den ansökta förändringen.

Den ökade avledningen innebär dock att en något mindre andel av vattnet, sett över tid, leds via den ursprungliga fåran än idag samt att perioder av spilltappning förkortas något. I genomsnitt under den senaste tioårsperioden har spilltappning i ursprungsfåran skett cirka fem veckor per år, som lägst drygt två veckor per år och som mest cirka 10 veckor. Den ansökta ökade avledningen har beräknats medföra att antalet veckor med spilltappning minskar med cirka 2,3 veckor till i genomsnitt cirka tre veckor per år, med en något mindre variation mellan åren. Perioder med spill kan förväntas inträffa huvudsakligen under vårflödesperioden i maj.

6.2 Konsekvenser för vattenmiljön

6.2.1 Bottenfauna

Ansökt avledning innebär att ursprungsfåran kommer att vara vattenbegjuten med spillflöde under kortare och färre perioder än idag. Detta kan komma att förändra förutsättningarna något för sötvattensekologin i form av snabbare minskad vattenbegjuten areal under vårperioden och färre tillfällen av de kraftiga och snabba flödesförändringar som förekomst av plötsligt spill innebär. De hydrologiska förutsättningarna för sötvattensekologin är dock idag mycket begränsade och nästan obefintliga och därför bedöms konsekvenserna av den minskade spilltappningen bli ringa.

6.2.2 Fisk och fiske

Då ursprungsfåran är torrlagd större delar av året finns inte förutsättningar för förekomst av fisk på sträckan, vilket också provfisket utvisar. Området saknar havsvandrande bestånd och nedströmsvandringen bedöms som begränsad, då spill sker genom bottenluckor i form av uppgående segmentluckor. Sammantaget bedöms påverkan på fisk och fiske av den något minskade spilltappning som ansökan innebär vara ringa.

6.3 Påverkan på miljökvalitetsnormer

God ekologisk potential respektive status är en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § p 4 miljöbalken. För denna typ av miljökvalitetsnormer ska tillståndsmyndigheten pröva, med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljökvalitetsnormerna inte kan uppnås och om verksamheten kan medföra en försämring av vattendragets ekologiska status. I fråga om icke-försämringskravet sker bedömningen mot summan av de kvalitetsfaktorer som ligger till grund för klassificeringen av vattenförekomsten. I nu aktuellt fall sker bedömningen mot "hydrologisk regim" samt "konnektivitet". För vattenförekomsten nedströms Långbjörn, vilket är den vattenförekomst som ansökan bedöms kunna påverka, redovisas de parametrar som ligger till grund för klassningen i en bilaga till ansökan. Beräkningar utifrån uppmätta flöden i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter har därvid skett för de parametrar som bedöms kunna påverkas av ansökan. För kvalitetsfaktorn hydrologisk regim utgörs dessa av "specifik flödesenergi", "volymsavvikelse" samt "flödets förändringstakt". Slutsatsen är att skillnaden mellan nuvarande situation och ansökt flödesförändring är mycket liten och det nya flödet innebär inte att klassningen förändras för någon av faktorerna, vilket innebär att ansökt åtgärd inte strider mot icke-försämringskravet. Verksamheten saknar även betydelse för möjligheten att uppnå god ekologisk potential i vattenområdet.

6.4 Sammanfattning

Den ökade avledningen har små konsekvenser för människors hälsa och miljön i ett lokalt perspektiv, då vattenmiljön redan idag är kraftigt påverkad av vattenkraften

och förutsättningar för existens av akvatiska organismer idag är begränsade i ursprungsfåran. I ett nationellt perspektiv torde ansökan bidra till positiva konsekvenser för hälsa och miljö med en ökad andel förnybar energi och reglerkraft vid en befintlig anläggning utan i princip några negativa konsekvenser för miljön i förhållande till nuläget.

7 Alternativutredning

Långbjörns kraftstation har funnits på platsen sedan lång tid tillbaka. Ansökan avser en möjlighet att utnyttja ett befintligt kraftverk mer effektivt och det bedöms inte relevant att utreda alternativa lokaliseringar eller utformningar av den ansökta åtgärden.

8 Skydds- och kompensationsåtgärder

Idag gäller vissa vattenhushållningsbestämmelser för anläggningen och ansökan avser inte att förändra dessa. Eventuella ytterligare skydds- eller kompensationsåtgärder ska bedömas i förhållande till de konsekvenser för människors hälsa och miljön som ansökan, d.v.s. den ökade avledningen, innebär. Som framgått ovan kommer ansökan att innebära en i genomsnitt och över tid något ökad torrläggning av älvfåran nedströms i förhållande till vad som är fallet idag. Denna älvfåra är emellertid redan starkt påverkad av verksamheten på platsen och de eventuella negativa konsekvenser som kan uppkomma är mycket begränsade. Det finns ingen skyldighet att ombesörja spilltappning vid anläggningen idag och i ursprungsfåran saknas i princip existens av akvatiska organismer. Mot denna bakgrund är det sökandens uppfattning att det inte finns utrymme att förelägga om ytterligare skydds- eller kompensationsåtgärder för verksamheten vid den avvägning som ska ske enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

9 Vattenrättsliga frågor

9.1 Rådighet

För att bedriva vattenverksamhet krävs rådighet över berört vattenområde. Sökande är ägare till den fastighet där kraftstationen är belägen och till vilken rätten att bedriva vattenkraftproduktionen är knuten och har därmed erforderlig rådighet.

9.2 Sakägare och ersättning

Kraftstationen är belägen inom fastigheten B som också utgör strömfallsfastighet. Av ingiven fastighetskarta framgår fastighets-förhållandena i området.

En ansökan om tillstånd till vattenverksamhet ska enligt 22 kap. 1 § 2 stycket 1 p miljöbalken innehålla en förteckning över de fastigheter som tas i anspråk för vattenverksamheten med uppgift om ägare och berörda innehavare av särskild rätt till fastigheterna. Vilka fastigheter som ska anses berörda av en vattenverksamhet framgår av 9 kap. 2 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV). Sökanden har enligt gällande tillstånd inte någon skyldighet att släppa vatten till ursprungsfåran och förekomsten av spilltappning är således inte något sökanden råder över eller har åtagit sig. Inte heller förutsattes viss storlek på spilltappningen vid den ursprungliga prövningen av anläggningen och i den skadereglering som då skedde. Sökanden bedömer således att det inte finns sakägare som kan anses berörda på det sätt som avses i 9 kap. 2 § LSV. I andra hand godtar sökanden att de fastighetsägare som innehar vattenområde nedströms kraftstationen fram till sammanflödet mellan utloppskanalen och älvfåran anses utgöra vattenrättsliga sakägare. En förteckning över dessa fastigheter återfinns i bilaga till ansökan. Sökanden bedömer inte att någon skada kan åsamkas dessa eller andra fastighets-ägare eller rättighetshavare med anledning av ansökan och någon ersättning erbjuds således inte i målet.

9.3 Allmän och särskild fiskeavgift

Med hänsyn till att ingen skada på fisket kan förväntas uppstå eller ändring av naturliga vattenståndsförhållandena sker anser sökanden att särskild fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § LSV inte ska åläggas sökanden.

Den allmänna fiskeavgiften påverkas inte då antalet avgiftsenheter inte ökar. Sökandens uppfattning är dock i första hand att det inte föreligger grund för uttag av fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § LSV med hänvisning till att den nu sökta verksamheten inte kan antas skada fisket eller orsaka en inte obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena.

9.4 Bygdeavgift

Generatorerna i Långbjörns kraftstation kommer inte att bytas ut. Därför föreligger ingen grund för uttag av bygdeavgift.

9.5 Oförutsedd skada

Den ansökta verksamheten innefattar inga byggnadsåtgärder och sökanden har därför inte heller föreslagit någon arbetstid. Däremot godtas att det föreskrivs en tid inom vilken den som eventuellt kan beröras av ansökan och påvisa att den ökade avledningen har medfört en skada i något avseende kan anmäla detta till domstolen. Sökanden föreslår att tiden för oförutsedd skada börjar löpa när tillståndet vinner laga kraft.

10 Verksamhetens tillåtlighet

10.1 Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

Alla som vidtar en åtgärd eller bedriver en verksamhet ska uppfylla miljöbalkens allmänna hänsynsregler i 2 kap. 2-6 §§. Med hänsyn till att ansökan endast omfattar en ökad avledning vid befintlig renoverad anläggning har vissa av hänsynsreglerna en begränsad relevans för ansökan. Här kan dock särskilt framhållas att sökanden, vid framtagande av miljökonsekvensbeskrivning samt underlag till denna har anlitat konsulter med särskilt sakkunskap inom området. Vidare kan konstateras att vattenkraftproduktion är en förnybar energikälla och att åtgärder för att höja effektiviteten vid ett befintligt kraftverk utan nämnvärd påverkan på miljön torde vara önskvärt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och i linje med rådande förslag till nationell strategi för vattenkraften. Den nya tekniken i kraftverket innebär även att mängden hydraulolja minskar med cirka 12 000 liter vid anläggningen. Sökanden anser att ansökan uppfyller kraven på tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken.

10.2 Tillåtligheten enligt 11 kap. miljöbalken

Enligt 11 kap. 6 § miljöbalken får en vattenverksamhet bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av denna. Ansökan innebär en ökad produktion om 12 GWh vid stationen och beräknade intäkter överstiger de kostnader ökningen är förenad med.

Ansökt åtgärd är företagsekonomisk fördelaktig och med hänsyn till att skador eller olägenheter av åtgärderna inte kan förutses är sökandens uppfattning att fördelarna från allmän och enskild synpunkt måste anses överväga kostnaderna.

Samråd

En redogörelse för det samråd som skett inför ansökan finns i ingiven bilaga tillsammans med samrådsunderlag, de yttranden som inkommit samt beslut om betydande miljöpåverkan.

Samrådet har genomförts skriftligen med berörda parter. Den huvudsakliga synpunkt som framkommit är åtgärdernas inverkan på miljökvalitetsnormerna för vatten. Som framgått ovan är sökandens uppfattning att åtgärderna saknar betydelse för uppfyllande av miljökvalitetsnormerna.

Sametinget har framfört synpunkter rörande samernas intressen i området men såvitt sökanden kan bedöma påverkas inte dessa av den ansökta åtgärden.

INKOMNA YTTRANDEN

Naturvårdverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten, och Transportstyrelsen har samtliga avstått från att yttra sig i målet. **Sjöfartsverket** har inget att erinra.

Kammarkollegiet har anfört bl.a. följande.

Kollegiet yrkar att ansökan ska avslås i första hand jämlikt 11 kap. 6 § miljöbalken och i andra hand jämlikt 2 kap. 6 § miljöbalken. Ansökan omfattar tillståndsprövning enligt miljöbalken till avledning av 65 m³/s till kraftverkets turbiner och innebär en förändring genom att en större andel av det tillrinnande flödet kommer att passera kraftstationen istället för att passera genom dammen till naturfåran.

Ansökan omfattar inga skydds- eller kompensationsåtgärder för den ansökta verksamheten. Vid prövning av vattenverksamhet uppställer miljöbalken i 11 kap. 6 § särskilda förutsättningar för tillstånd innebärande att en verksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Länsstyrelsen Västernorrland har i samrådsprocessen framfört att ansökt vattenverksamhet innebär att spillvattenflödet

i naturfåran inte obetydligt minskas, att det idag råder måttlig ekologisk potential i naturfåran och att det inte är godtagbart att under dessa förutsättningar försämlra möjligheterna till uppnående av god ekologisk potential. Länsstyrelsen bedömer att den planerade verksamheten kan antas medföra *betydande miljöpåverkan*.

Kammarkollegiet inger i målet utlåtande från fil. dr. i Hydrologi TP vid IVL, Svenska Miljöinstituet, "Ökad slukförmåga för Långbjörn och Laselse vattenkraftverk - påverkan på miljö kvalitetsnormen och icke-försämlringskravet i närliggande vattenförekomster." I utlåtandet konstateras att den ansöktta vattenverksamheten kommer att försvåra uppfyllandet av miljö kvalitetsnormen "god ekologisk potential" för vattenförekomsten SE705897-154853 (ursprungsfåra Långbjörn). Det är enligt TP tydligt att icke- försämlringskravet inte uppfylls för hydrologisk regim i vattendrag med parametrarna specifik flödesenergi i vattendrag och volymsavvikelse i vattendrag.

Hydrologisk regim i vattendrag med den relevanta parametern *specifik energi i vattendrag* klassas i VISS som måttlig för vattenförekomsten och i MKB:n för förhållanden med ökad avledning med $65 \text{ m}^3/\text{s}$ som dålig, d.v.s. en försämlring med två klasser. Parametern *volymsavvikelse i vattendrag* klassas i VISS som måttlig för vattenförekomsten och i MKB:n för förhållanden med en ökad avledning med $65 \text{ m}^3/\text{s}$ som otillfredsställande, d.v.s. en försämlring med en klass. Enligt TPs bedömning och bedömningen i MKB:n är det tydligt att icke- försämlringskravet inte uppfylls.

Genom EU-domstolens avgörande den 1 juli 2015 i målet C 461/13 har klargjorts att ramdirektivets artikel 4.1 a i-iii är tvingande för medlemsstaterna. Det innebär att medlemsstaterna bl.a. är skyldiga att genomföra alla åtgärder som är nödvändiga för att uppnå målen att förebygga en försämlring samt att förbättra ytvattenförekomsternas status enligt vad som fastslagits i miljö kvalitetsnormerna. Vidare har fastslagits att en försämlring är för handen så snart statusen hos minst en kvalitetsfaktor blir försämlrad med en klass, även om det inte leder till en försämlring av statusen på den övergripande nivån. Skyldigheten att förebygga en försämlring gäller även om vattenförekomsten har den lägsta statusen. Om en vattenförekomst har sämlsta statusklassen gäller försämlringsförbudet för den nuvarande nivån, d.v.s. ingen försämlring är tillåten.

Mark- och miljödomstolen är inte behörig att inom ramen för vattenförvaltningen klassa om vattenförekomstens kvalitetsfaktorer. Av VISS- underlaget som redovisas i MKB:n framgår att statusen hos minst en av kvalitetsfaktorerna enligt bilaga V i direktivet försämras med otillåtet klasshopp. Av EU-domstolens dom i mål C-461/13, p. 69 framgår att mark- och miljödomstolen vid sådant förhållande inte får lämna tillåtlighet och tillstånd till Vattenfalls ansökan och yrkanden i målet. Om mark- och miljödomstolen dock godtar Ekoms omklassificering av kvalitetsfaktorn hydrologisk regim innebär EU-domstolens nämnda dom att tillstånd inte får lämnas till Vattenfalls ansökan och yrkanden. I domen uttalar EU-domstolen att tillstånd inte får lämnas till ett projekt när projektet orsakar en försämring i en ytvattenförekomst status : "Om den aktuella kvalitetsfaktorn redan befinner sig i den lägsta klassen ska varje försämring av denna kvalitetsfaktor anses innebära en försämring av statusen hos ytvattenförekomsten". Det innebär att en försämring föreligger i den mening som avses i ramvattendirektivet artikel 4.1a iii. Det hindrar mark- och miljödomstolen att lämna tillåtlighet och tillstånd till Vattenfalls ansökan. Vid prövningen enligt 11 kap. 6 § miljöbalken ska beaktas att ansökt vattenverksamhet leder till att den ekologiska statusen försämras och att verksamheten medverkar till att god ekologisk potential 2021 inte uppnås. Enligt kollegiet innebär det en olägenhet av väsentlig betydelse för miljön. Försiktighetsmått i form av skydds- eller kompensationsåtgärder föreslås inte i ansökan för den sökta vattenverksamheten. Det ovan sagda innebär enligt kollegiets uppfattning att fördelarna av ansökt vattenverksamhet från allmän och enskild synpunkt inte överväger kostnaderna, skadorna och olägenheterna av den. Den tilltänkta vattenverksamheten är således inte tillåtlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken och ansökan ska därför avslås.

Ansökt vattenverksamhet ska även vara förenlig med miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Miljökvalitetsnormerna är ett genomförande av ramdirektivets krav på att god ytvattenstatus ska uppnås i rikets vattenförekomster och att någon försämring av statusen inte får ske. Enligt Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 mars 2014 i mål M 9888-12 är normerna vägledande vid tillämpningen av hänsynsreglerna. I 2 kap. 6 § miljöbalken stadgas "För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig

med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång för människors hälsa och miljö". Paragrafen är tillämplig på ansökan om tillstånd till vattenverksamhet som innebär utvidgning av befintlig verksamhet. Som IVL konstaterat i sitt utlåtande innebär ett tillstånd till ansökt vattenverksamhet att den ekologiska statusen försämras och att verksamheten medverkar till att god ekologisk potential 2021 inte uppnås. Enligt kollegiet innebär det att platsen inte är lämplig för en utvidgning av vattenkraftproduktion. Det innebär att sökanden får nöja sig med det tillstånd till drift om 275 m³/s som meddelats genom Östersunds tingsrätts, miljödomstolen, dom den 17 februari 2000 i mål M 12-99. Ansökt vattenverksamhet ska avslås.

Länsstyrelsen Västernorrland har anfört bl.a. följande.

I första hand yrkas att

- ansökan avslås med hänvisning till EU- domstolens dom den 1 juli 2015 i mål C-461/13.

I andra hand yrkas att:

- ett eventuellt tillstånd för den utökade verksamheten förenas med villkor om skadeförebyggande skyddsåtgärder, exempelvis i form av minimitappning till naturfåran och fingrindar med avledningsanordning vid kraftverkets vattenintag.
- en minimitappning via kraftverkets turbiner fastställs där nolltappning undviks vilket skulle gynna bottenfauna, harr m.fl.
- fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska bestämmas för den skada som kvarstår efter att relevanta skadeförebyggande åtgärder genomförts.
- ny fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska bestämmas.

Sökanden gör gällande att den ökade avledningen som den ansökta åtgärden innefattar skulle ha en obetydlig påverkan på vattenmiljön och att den tänkta åtgärden inte påverkar klassificeringen av kvalitetsfaktorer eller underliggande parametrar. Miljömålen är enligt ramdirektivet för vatten bindande för medlemsstaterna och innebär att en verksamhet inte får tillåtas om den kan orsaka en

försämring av statusen för en vattenförekomst. Oavsett den miljö kvalitetsnorm (MKN) som den berörda älvfåran är klassificerad i, anser länsstyrelsen att en ökad avledning i älven leder till en försämring av enskilda kvalitetsfaktorer. I EU-domstolens avgörande den 1 juli 2015 i mål C-461/13 har domstolen slagit fast att MKN för vatten, inklusive normerna för ekologisk status och ekologisk potential, är bindande, absoluta och avgörande för bedömningen av om en verksamhet kan tillåtas eller inte. Detta innebär vidare att sökanden är tvungen att redovisa om verksamheten kan tänkas leda till en försämring av någon kvalitetsfaktor eller om det finns risk att den motverkar möjligheten att uppnå MKN för berörda vattenförekomsten. Länsstyrelsen anser att sökanden inte har åstadkommit någon sådan redovisning.

Enligt länsstyrelsens uppfattning leder en utökad avledning av vatten från den naturliga älvfåran till turbinerna för effektproduktion till försämrade förutsättningar för vattenlevande liv, främst genom en ökad risk för skador och dödlighet hos fisk som passerar via turbinerna. En försämring av statusen för en vattenförekomst är inte förenligt med "ickeförsämringskravet" i ramvattendirektivet. I 2 kap. 3 § miljöbalken föreskrivs att alla som bedriver en verksamhet ska iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått som behövs för att motverka skada för miljön. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada på miljön. Ett eventuellt tillstånd för den utökade verksamheten bör förenas med villkor om skadeförebyggande skyddsåtgärder, exempelvis i form av ökad minimitappning till naturfåran och fingrindar med avledningsanordning vid kraftverkets vattenintag. En minimitappning via kraftverkets turbiner där nolltappning undviks skulle även kunna gynna bottenfauna, harr m.fl., samtidigt som elproduktionen bibehålls.

Sökanden framhåller att den naturliga älvfåran varken försämras eller förbättras genom kortare spillperioder till följd av ökad vattenavledning. Länsstyrelsen anser emellertid att en minskad vattenflödesfrekvens i vattendraget påverkar det akvatiska livet i naturfåran negativt. Sökanden gör gällande att de snabba och kraftiga flödesförändringarna som sker i naturfåran orsakar svåra förhållanden för akvatiska organismer. Länsstyrelsen anser att detta inte bör ligga som grund för att avstå en strävan att uppnå ett fungerande livsrum åt vattenlevande arter i naturfåran. Det är i

det allmännas intresse att negativ påverkan i vattendrag, som hyser någon form av liv och som är beroende av vatten, bör mildras genom att försiktighetsåtgärder företas. Det är även särskilt viktigt, där vattendragen redan är starkt påverkade.

Till följd av pågående verksamhet vid Långbjörns kraftverk utgår för närvarande en allmän årlig fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Av sista stycket i ovan nämnda paragraf framgår att om vattenverksamheten utvidgas ska en gemensam avgift fastställas såsom för en enda verksamhet. Vattenverksamheten vid Långbjörns kraftverk avses att utvidgas genom att mer vatten avleds till kraftverkets turbiner. Länsstyrelsen delar inte sökandens uppfattning att den nu sökta verksamheten inte kan antas skada fiske och fiskbestånd av skäl som tidigare angetts. Nuvarande fiskeavgift ska därför omräknas och ett nytt belopp fastställas. Så långt länsstyrelsen kunnat utröna utgår för närvarande ingen särskild avgift enligt 6 kap. 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. En sådan avgift ska bestämmas för den skada som kvarstår efter det att relevanta skadeförebyggande åtgärder genomförts. Länsstyrelsen ställer sig dock positiv till sökandens åtgärder som innebär minskat användande av fossila smörjmedel i anläggningen med mindre miljöpåverkan som följd. Det får också ses som positivt att sökanden vidtar åtgärder för att öka kraftproduktionen vid en befintlig anläggning även om det uppstår en miljöpåverkan.

Sollefteå kommun genom samhällsbyggnadsnämnden har anfört bl.a. följande. Samhällsbyggnadsnämnden yrkar i första hand att mark- och miljödomstolen avslår alternativt avvisar tillståndsansökan och i andra hand att mark- och miljödomstolen begär en komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen med avseende på åtgärdernas miljöpåverkan och på möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsten.

Av ansökan framgår att sökanden söker tillstånd att avleda maximalt 340 m³/s för kraftproduktion, istället för 275 m³/s bolaget idag har rätt till. Vilken mängd vatten som får tas ur älvfåran för att skickas genom turbinerna i ett kraftverk utgör en väsentlig del av vattenhushållningsfrågorna. Nämnden anser därför att hela kraftverkets verksamhet och miljöpåverkan bör omfattas av prövningen. Nuvarande

miljökonsekvensbeskrivning uppfyller inte kraven för en sådan prövning varför ansökan bör avvisas.

Miljö kvalitetsnormen för sträckan nedströms Långbjörns kraftverk är enligt Vattenmyndighetens klassificering ”God ekologisk potential år 2021”. Idag är sträckans klassning ”Måttlig ekologisk potential”. Det innebär att Vattenmyndigheten bedömer att det finns utrymme att förbättra de ekologiska förutsättningarna, bl.a. gällande tappningsbestämmelser, till år 2021; förbättringar som Vattenmyndigheten bedömer kan genomföras utan betydande negativ påverkan på vattenkraftsproduktionen. Exakt vilka förbättringar som ska genomföras har ännu inte preciserats av Vattenmyndigheten.

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen redovisa den direkta och indirekta påverkan som den planerade verksamheten kan medföra på miljön. I gällande tillstånd för kraftanläggningen finns en vattenhushållningsbestämmelse om rätt att avleda 275 m³/s. Den kommande prövningen i detta ärende omfattar en ny vattenhushållningsbestämmelse, nämligen avledning av 340 m³/s vatten. Samhällsbyggnadsnämnden anser därför att den kommande miljökonsekvensbeskrivningen måste redovisa den påverkan som följer av avledning av 340 m³ vatten per sekund.

Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 6 kap. 7 § miljöbalken även innehålla åtaganden om skadeförebyggande åtgärder och miljöförbättrande åtgärder med syfte att uppnå miljö kvalitetsnormen. Här bör t.ex. möjligheter till biotopåtgärder i älvfåran nedströms kraftverket utredas, liksom införande av minimitappning och behov av fiskväg förbi kraftverket.

Utgångspunkten för tillståndsprövningen bör vara att åtgärder som försvårar möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormer ska undvikas och att krav ställs på försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att normerna ska kunna följas. Risken är heller inte utesluten att de ansökta åtgärderna kommer att medföra en sådan försämring av vattenkvaliteten som står i strid med det så kallade "ickeförsämringskravet" i vattendirektivet. För samhällsbyggnadsnämnden är det i

detta fall uppenbart att en ökad avledning för kraftändamål är ett steg i fel riktning beträffande miljö kvalitetsnormen.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Prövningen i målet avser en ökad avledning av vatten genom turbinerna vid Långbjörns kraftstation i Ångermanälven. Kraftstationen är belägen i en älv som sedan lång tid tillbaka har nyttjats för storskalig vattenkraftproduktion.

Ingen av de parter som har yttrat sig i målet har påstått att den ökade avledningen, som nu är föremål för domstolens prövning, skulle kunna påverka den redan idag obefintliga möjligheten till fiskvandring uppströms. Den enda påverkan som den ansökta åtgärden medför är en - statistiskt sett - minskad spilltappning i den gamla älvfåran med cirka två veckor per år. I dagsläget sker spilltappning till älvfåran statistiskt sett cirka fem veckor per år. Mycket få akvatiska organismer kan existera under sådana förhållanden. Vattenmiljön och betingelserna för djurlivet i den gamla älvfåran kommer varken att försämrats eller förbättras av att den statistiskt sett förekommande tidsperioden med spill förkortas.

Inte heller kan förväntas att den ökade avledningen skulle innebära en påverkan på nedströmsvandringen av fisk vid anläggningen. Under perioder med spill finns förvisso en ökad möjlighet för fisk att simma ut genom utskoven men eftersom spillperioderna inte har någon direkt koppling till de perioder då fiskvandring sker och med hänsyn till luckornas konstruktion finns mycket små förutsättningar för fiskvandring genom utskoven. Även i detta avseende får konsekvenserna av en ökad avledning således anses som försumbara i sammanhanget.

Vattenfall vidhåller därför att det saknas grund för de krav som framställts i målet om skydds- eller kompensationsåtgärder med anledning av den ökade avledningen. De krav som framförs i myndigheternas yttranden i målet förefaller närmast avse åtgärder för att förbättra möjligheterna för fiskvandring i förhållande till nu rådande förhållanden. Detta arbete är emellertid tänkt att ske inom ramen för vattenförvaltningen, genom åtgärdsprogram och förvaltningsplaner. I sammanhanget finns skäl att närmare beskriva situationen specifikt såvitt avser den aktuella vattenförekomsten som den eventuella påverkan avser: *Långbjörn ursprungsfåra SE705897-*

154853. I MKB:n sid 11 framgår läget för vattenförekomsten samt övriga vattenförekomster i närområdet.

Långbjörn ursprungsfåra är klassificerad av Vattenmyndigheten som ett kraftigt modifierat vatten, KMV. En ny vägledning för kraftigt modifierade vatten är under utarbetande vid Havs- och vattenmyndigheten och planerades som slutlig version under mars 2015, men har såvitt känt ännu inte publicerats. Den nya vägledningen anger hur klassificering av KMV ska ske, vilket till skillnad från vad som är fallet enligt nu gällande vägledningar är tänkt att bestämmas utifrån en fastställd "*maximal ekologisk potential*", utifrån vilken man därefter bestämmer vilka åtgärder som krävs för att uppnå "*god ekologisk potential*".

Av VISS framgår följande under rubriken Förslag till miljö kvalitetsnorm för Långbjörn ursprungsfåra:

Morfologiska förändringar

Vattenförekomsten är klassad som kraftigt modifierad på grund av vattenkraftverksamhet. Det innebär att det finns en väsentlig påverkan på vattenförekomstens hydrologi och/eller morfologi och eventuellt även andra fysiska förändringar som påverkar vattenförekomstens ekologiska status. För att uppnå en vattenstatus som motsvarar God ekologisk potential behöver det genomföras åtgärder som motverkar denna påverkan. För vattenförekomsten ska det därför upprättas en åtgärdsplan för vilka åtgärder som bedöms lämpliga och rimliga att genomföra i syfte att åstadkomma God ekologisk potential i vattenförekomsten. Åtgärdsplanen ska fastställas av Vattendelegationen senast 2018 och ska utformas i enlighet med den åtgärdslista som återfinns i Havs-och vatten myndighetens vägledning för kraftigt modifierade vattenförekomster med tillämpning på vattenkraft (Havs-och vattenmyndighetens Rapport nr xxx). Havs- och vattenmyndighetens och Energimyndighetens nationella strategi för hållbar vattenkraft ska också beaktas vid upprättandet av åtgärdsplanen. Den biologiska vattenstatus som förväntas bli resultatet av att dessa åtgärder genomförs ska fastställas som God ekologisk potential för vattenförekomsten.

Flödesregleringar

Vattenförekomsten är klassad som kraftigt modifierad på grund av vattenkraftverksamhet. Det innebär att det finns en väsentlig påverkan på vattenförekomstens hydrologi och/eller morfologi och eventuellt även andra fysiska förändringar som påverkar vattenförekomstens ekologiska status. För att uppnå en vattenstatus som motsvarar God ekologisk potential behöver det genomföras åtgärder som motverkar denna påverkan. För vattenförekomsten ska det därför upprättas en åtgärdsplan för vilka åtgärder som bedöms lämpliga och rimliga att genomföra i syfte att åstadkomma God ekologisk potential i vattenförekomsten. Åtgärds-

planen ska fastställas av Vattendelegationen senast 2018 och ska utformas i enlighet med den åtgärdslista som återfinns i Havs- och vattenmyndighetens vägledning för kraftigt modifierade vattenförekomster med tillämpning på vattenkraft (Havs- och vattenmyndighetens Rapport nr xxx). Havs- och vattenmyndighetens och Energimyndighetens nationella strategi för hållbar vattenkraft ska också beaktas vid upprättandet av åtgärdsplanen. Den biologiska vattenstatus som förväntas bli resultatet av att dessa åtgärder genomförs ska fastställas som God ekologisk potential för vattenförekomsten.

Det framgår således direkt av VISS att det ska upprättas en åtgärdsplan som ska utformas i enlighet med HaV:s kommande vägledning. Det framgår också att den nationella strategirapport som Energimyndigheten och HaV redovisade 2014 (HaV rapport 2014:14) ska beaktas. Av denna strategirapport framgår bland annat följande såvitt avser Ångermanälven samt övriga vattendrag i grupp 2: *"Redan idag har denna grupp avrinningsområden störst andel vattenförekomster som är förklarade som kraftigt modifierade. Strategin bör av den anledningen vara motsvarande som den för Luleälven. I framtiden kan det vara aktuellt att reglera mer i dessa reglersystem. Möjligheterna till effektivisering i kraftverken bör ses över"*.

Den ansökta åtgärden innebär inte någon försämring av vattenmiljön i vattenförekomsten Långbjörns ursprungsfåra eller i någon annan vattenförekomst, i förhållande till nuläget. Det saknas faktisk grund för de påståenden om påverkan som framförs av myndigheterna i målet och inte heller finns någon rättslig grund för de krav på skydds- och kompensationsåtgärder som framförs. Arbetet med miljöförbättrande åtgärder ska ske inom ramen för vattenförvaltningen, där det tydligt framgår att det är myndigheternas ansvar att ta fram åtgärdsprogram. I fråga om den nu aktuella vattenförekomsten anges särskilt att den nationella strategin för vattenkraften ska beaktas.

Kammarkollegiet yrkar att ansökan ska avslås med hänvisning till i första hand 11 kap. 6 § miljöbalken (den samhällsekonomiska bedömningen) och i andra hand till 2 kap 6 § miljöbalken (lokaliseringsprincipen).

I fråga om den samhällsekonomiska bedömningen uttalar Kammarkollegiet att det "till länsstyrelsens bedömning ska vid 11 kap. 6 §- bedömningen läggas att ansökt vattenverksamhet leder till att den ekologiska statusen försämras och att verksam-

heten medverkar till att god ekologisk potential 2021 inte uppnås." Detta i sin tur innebär en olägenhet av väsentlig betydelse för miljön. Slutsatsen är enligt Kammarkollegiet att den ansökta verksamheten inte är tillåtlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken.

I fråga om val av plats enligt 2 kap 6 § miljöbalken framförs att den ekologiska statusen försämras samt att verksamheten medverkar till att god ekologisk potential 2021 inte uppnås, vilket innebär att platsen för verksamheten inte är lämplig och ansökan ska av detta skäl avslås.

Som framgår ovan uttrycker sig Kammarkollegiet inte helt tydligt och en mer utvecklad argumentation rörande de rättsliga grunderna för yrkandena saknas.

Kammarkollegiet fäster dock stor vikt vid det bifogade yttrandet från IVL till stöd för att den ansökta verksamheten innebär en "olägenhet av väsentlig betydelse för miljön". Kammarkollegiets argumentation om att ansökt åtgärd leder till en försämrad ekologisk status i vattenförekomsten Långbjörn ursprungsfåra bygger på att klassificeringen av kvalitetsfaktorn "*hydrologisk regim*" som anges i VISS är "*måttlig*". Det är förvånande att IVL respektive Kammarkollegiet lägger en sådan vikt vid klassificeringen i VISS, då beräkningarna i MKB:n tydligt visar att den är felaktig. I MKB:n har beräkningarna utgått från faktiska och skattade bredder i fält och faktiska flödesvärden från driften. Förfarandet har skett i överensstämmelse med Havs- och vattenmyndighetens nu gällande föreskrifter (HVFMS 2013:19). Även det faktum att anläggningen utgör ett fullständigt vandringshinder, vilket ger klassificeringen "*dålig*" i kvalitetsfaktor "*konnektivitet*", innebär att vattenförekomsten automatiskt borde klassificeras som "*dålig ekologisk status*". De uppgifter i VISS som Kammarkollegiet med stöd av IVL bygger sin argumentation på är felaktiga och likaså klassificeringen av vattenförekomsten som "Måttlig ekologisk potential". Kammarkollegiets inställning innefattar två huvudsakliga argumentationslinjer, där kollegiet dels för fram uppfattningen att kvalitetsfaktorn *Hydrologisk regim* försämras (genom att klassificering av underliggande parametrar försämras), dels att parametervärdena för underliggande parametrar försämras. I den första frågan får Kammarkollegiets respektive IVL:s yttranden närmast tolkas som att man inte godtar de underliggande beräkningarna för klassificeringen som Vattenfall låtit utföra, eftersom IVL fortsatt hänvisar till de nuvarande uppgifterna i

VISS. Vattenfall ser därför anledning att särskilt påminna om att det i VISS anges en tillförlitlighetsnivå för de klassificeringar som redovisas, enligt en 4-gradig skala A-D där A motsvarar hög tillförlitlighet medan D motsvarar lägsta tillförlitlighetsklass. Detta framgår av Vattenmyndigheternas "Kokbok för kartläggning och analys 2013 - 2014", Bilaga IaA. De uppgifter i VISS som Kammarkollegiet och IVL grundar sin argumentation på har klassificerats som "C", d.v.s. näst lägsta tillförlitlighetsklass. Av nämnda dokument från Vattenmyndigheterna framgår även följande (se s.1. stycke 1)

"Vid tillsyn, prövning och åtgärdsplanering är det också viktigt att ha en uppfattning av tillförlitligheten i klassningen så att inte kostsamma åtgärder riktas mot en vattenförekomst med en alltför osäker klassning. Innan åtgärder riktas mot en vattenförekomst med en osäker statusklassning kan verifierande provtagning vara nödvändig".

Vattenfalls beräkningar har utgått från faktiska uppmätta flödesdata vid anläggningen samt mätningar och skattningar av exempelvis bredder på vattenbegyten fåra ute i fält, vilket ger en mer relevant klassificering och högre tillförlitlighet än de modelleringar som utgör underlag för uppgifterna i VISS. Följaktligen vidhåller Vattenfall att det är de reviderade uppgifterna som ska ligga till grund för bedömningen i målet.

Angående den andra frågan har Vattenfall tidigare redogjort för EU- domstolens slutsatser och konstaterat att dessa inte påverkar tillåtligheten av den ansökta verksamheten eftersom varken klassificeringen av kvalitetsfaktorer eller underliggande parametrar försämras. Klassificeringen av kvalitetsfaktorn *Hydrologisk regim* styrs av fyra underliggande parametrar: *Volymsavvikelse*, *Specifik flödesenergi*, *Flödets förändringstakt* och *Vattenståndets förändringstakt*. Värdet på parametrarna beräknas i enlighet med principer angivna i HVMFS 2013:19 och för respektive parameters klassificering finns angivet ett intervall för en viss klass t.ex. 5-15 %. Kvalitetsfaktorn erhåller som bekant samma klass som den lägst klassade parametern, vilket i redovisade beräkningar innebär "dålig" och avser parametern *Specifik flödesenergi*. De övriga parametrarna ändrar inte klassificering med anledning av den ökade avledningen, vilket framgår av MKB:n,

sid. 22, tabell 3 (parametern *Vattenståndets förändringstakt* är inte klassificerad i VISS eller MKB, men kan inte heller förväntas påverkas av verksamheten). Redan det faktum att Långbjörns kraftstation utgör ett fullständigt vandringshinder borde innebära en klassificering av kvalitetsfaktorn "Konnektivitet" som "Dålig" vilket i sin tur medför att vattenförekomsten som helhet borde erhålla klassificeringen "Dålig". Utgår man från korrekta data sker således ingen försämring av parametrarna, kvalitetsfaktorerna eller statusklassificeringen av vattenförekomsten. Som tidigare nämnts har uppgifterna i VISS tagits fram genom expertbedömning respektive modellering medan uppgifterna i MKB:n utgår från faktiska data från anläggningen, helt i enlighet med gällande föreskrifter. Vid tillämpning av den mer korrekta klassificeringen av vattenförekomsten Långbjörn ursprungsfåra kan således konstateras att den ansökta verksamheten inte medför att klassificeringen av ekologisk status försämras eftersom respektive parameter bibehåller sin klassificering.

Som påpekats ovan är det myndigheterna som ska ansvara för att miljökvalitetsnormerna följs och om det behövs upprätta förslag till åtgärdsprogram. I fråga om den individuella prövningen av verksamheter och åtgärder har regeringen uttalat (prop. 2009/10:184) att verksamhetsutövare är skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. miljöbalken följs och såvitt avser miljökvalitetsnormer för ekologisk status ska dessa beaktas inom ramen för tillämpningen av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken med en skälighetsavvägning enligt 2 kap. 7 §. Avsikten är således inte att i den individuella prövningen av en enskild verksamhet övervältra den utredningsbörda som åligger vattenmyndigheten på sökanden utan det är myndigheternas ansvar att bedöma vilka åtgärder som behöver genomföras för att uppnå miljökvalitetsnormen samt utarbeta åtgärdsprogram för detta. Ytterligare vägledning rörande tillämpningen av miljökvalitetsnormer för ekologisk status i tillståndsmål har erhållits genom Mark- och miljööverdomstolens beslut avseende Ladvattenåns kraftverk den 24 februari 2012-02 i mål M 586-11, där det konstateras att tillståndsmyndigheten ska pröva, med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljökvalitetsnormerna inte kommer att uppnås och om verksamheten kan

medföra en försämring som inte är tillfällig av vattenförekomstens ekologiska status.

Frågan i målet är således vilken betydelse ansökta åtgärder har för möjligheten att uppfylla gällande miljö kvalitetsnormer samt om verksamheten medför en försämring som inte är tillfällig av den ekologiska statusen i någon vattenförekomst. När det gäller tolkningen av detta s.k. icke-försämringskrav har det konstaterats att försämringen avser förflyttningen mellan statusklasser. Något stöd för Kammarkollegiets respektive IVL:s tolkning av att icke-försämringskravet även gäller enskilda parametrar saknar stöd och en sådan tolkning av direktivet skulle medföra dramatiska konsekvenser vid prövningen av vattenverksamheter, vilket inte förefaller ha varit avsikten. Frågan om hur icke-försämringskravet ska tolkas har varit föremål för diskussion och som Vattenfall tidigare har påpekat, har det i praxis och vägledande dokument uttalats att kravet ska tolkas så att en verksamhet eller åtgärd inte får medföra en sämre statusklassificering av vattenförekomsten. EU-domstolen har nyligen meddelat sitt avgörande i det mål som Kammarkollegiet hänvisar till, och ytterligare vägledning finns nu i fråga om tolkningen av icke-försämringskravet. Det underliggande målet i nationell domstol avsåg genomförande av omfattande muddrings- och dumpningsarbeten i floden Weser i Tyskland, vilket skulle påverka ett flertal olika vattenförekomster. HaV har med anledning av domen publicerat en promemoria av vilken det bland annat framgår följande:

"Domstolen konstaterar att begreppet "försämring" för att vara ändamålsenligt ska tolkas iförhållande till en kvalitetsfaktor eller ett ämne eftersom det då omfattar varje förändring som skulle kunna äventyra genomförandet av målet med vattendirektivet. Så snart statusen hos minst en kvalitetsfaktor försämras med en klass, exempelvis från god till måttlig eller från måttlig till otillfredsställande, ska detta därför bedömas som försämring av statusen."

Enligt HaVs promemoria innebär EU-domstolens dom således att det föreligger en försämring så snart statusen hos minst en av *kvalitetsfaktorerna* enligt bilaga V i direktivet blir försämrad med en klass, även om denna försämring inte leder till en försämring av klassificeringen av ytvattenförekomsten som helhet. Som framgått ovan är Vattenfalls uppfattning att den ansökta verksamheten inte medför en sämre

statusklassificering av någon vattenförekomst och det kan även konstateras att oavsett vilken klassificering som gäller så försämrar inte nu föreliggande åtgärder möjligheten att vidta åtgärder för att uppnå miljökvalitetsnormerna. EU-domstolens uttalande om att varje försämring av kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i den lägsta klassen ska anses innebära en försämring av statusen hos en ytvattenförekomst kan inte tolkas som att det innebär ett strikt förbud mot varje försämring av ett enskilt parametervärde. Redan utformningen av klassificeringen i form av intervall talar mot detta synsätt. Det skulle även leda till fullständigt orimliga konsekvenser som knappast kan vara i linje med direktivets intentioner eller förenligt med den svenska lagstiftningen. I EU-domen hänvisas också just till en försämring av kvalitetsfaktorer, och inte parametervärden, och en försämring av kvalitetsfaktorer kan endast ske om en enskild parameter byter klass. Avsikten med att föreskriva ett förbud mot varje försämring av kvalitetsfaktorer klassificerade i lägsta klassen är just att förhindra en försämring av de övriga parametrar som inte är styrande för klassificeringen.

Bestämmelsen om samhällsekonomisk nytta syftar till att hindra vattenverksamhet som inte är samhällsekonomiskt motiverad. Den samhällsekonomiska bedömningen bör enligt förarbetena baseras på "en ekonomisk analys av rimlig omfattning" i alla de fall där en sådan kan utföras. I fråga om de indirekta verkningarna av en verksamhet betonas starkt svårigheterna att uppskatta sådana verkningar i ekonomiska termer, varför en betydande försiktighet är påkallad. Det framgår inte av Kammarkollegiets yttrande om den väsentliga olägenhet som man hänvisar till utgörs av det påstådda faktum att ansökt verksamhet medför att klassificeringen av vattenförekomstens ekologiska status blir lägre, eller rent allmänt av att det blir en sämre ekologisk status. Det kan dock knappast tillmätas någon enskild betydelse om verksamheten "medverkar till att god ekologisk potential inte uppnås 2021" eftersom det överhuvudtaget inte föreligger någon sådan skyldighet för verksamhetsutövare. Frågan är däremot om den ansökta verksamheten förhindrar att miljökvalitetsnormen uppnås, vilket som framgår ovan har konstaterats inte vara fallet, men även om så vore fallet, d.v.s. verksamheten skulle strida mot de krav som ställs enligt ramvattendirektivet, är det tveksamt om detta skulle kunna

tillmätas betydelse vid tillämpningen av den samhällsekonomiska bedömningen eftersom bedömningen enligt miljö kvalitetsnormerna för vatten regleras genom särskilda bestämmelser i 5 kap miljöbalken. Ytterligare ett alternativ skulle kunna vara att mer generellt inom ramen för 11 kap. 6 § miljöbalken väga in en ansökt verksamhets inverkan på Sveriges möjligheter att uppnå miljö kvalitetsnormerna enligt Ramdirektivet. Det kan dock ifrågasättas vad detta i praktiken skulle tillföra jämfört med den bedömning enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken som sker idag.

Sammanfattningsvis, för att tillgodose rimliga krav på förutsebarhet och rättssäkerhet måste, enligt Vattenfalls uppfattning, bestämmelsen om samhällsekonomisk nytta tolkas i enlighet med dess syfte såsom detta kommit till uttryck i förarbeten samt den tolkning och tillämpning av bestämmelsen som slagits fast i praxis. Detta innebär att den samhällsekonomiska bedömningen ska innebära en avvägning mellan kostnader och nytta i den mån dessa kan beräknas eller uppskattas någorlunda väl men däremot inte inkludera någon bedömning av den allmänna önskvärdheten av ett projekt, vilket i alltför hög grad riskerar att ge utrymme för subjektiva åsikter. I det nu aktuella målet kan konstateras att den ökade avledningen vid kraftstationen är mycket ekonomiskt fördelaktig då en ökad produktion kan åstadkommas till en begränsad kostnad i ett vattendrag där den tillkommande negativa påverkan på en redan påverkad vattenmiljö har bedömts som i princip obefintlig.

Lokaliseringsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken anger att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Finns det olika alternativ att uppnå ändamålet med en verksamhet eller åtgärd ska man välja den lokalisering som medför minsta intrång och olägenhet från miljösynpunkt. Det är således centralt för bestämmelsens tillämpning hur verksamheten beskrivs. Av motiven framgår att det kan vara fallet att en verksamhet i praktiken inte kan lokaliseras till annan plats därför att ändamålet är att utnyttja en viss naturresurs, t.ex. en grustillgång som ska

exploateras eller ett vattenfall som ska utbyggas, eller att vissa transporter måste förläggas till en befintlig flygplats. Lokaliseringsprövningen hänger då nära samman med frågan om verksamheten alls kan tillåtas. I andra fall står det klart att en önskvärd omlokalisering visserligen är möjlig men skulle medföra orimliga kostnader enligt 2 kap. 7 §, och då kan man inte kräva något sådant.

I nu aktuellt fall avser ansökan en utökad verksamhet vid en befintlig anläggning och det saknas därmed enligt Vattenfalls uppfattning alternativa lokaliseringar av den ansökta verksamheten. Även om så inte skulle anses vara fallet kan konstateras, med hänvisning till den ovan nämnda strategirapporten samt slutsatserna rörande miljöpåverkan i MKB:n, att platsen för verksamheten framstår som mycket väl lämpad för ändamålet

Länsstyrelsen yrkar i första hand att ansökan avvisas om syftet är att erhålla ett helt nytt tillstånd enligt miljöbalken. Eftersom så inte är fallet, vilket torde framgå av ansökan, kommenteras detta yrkande inte vidare.

I andra hand yrkar länsstyrelsen att ett eventuellt tillstånd förenas med villkor om skadeförebyggande skyddsåtgärder, såsom minimitappning och fingrindar. Vidare yrkar länsstyrelsen att det ska fastställas fiskeavgifter enligt såväl 6 kap. 5 § som 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Det är oklart vilka faktiska uppgifter länsstyrelsen lägger till grund för bedömningen att den ansökta avledningen i sig leder till sådana ökade skador på nedströmsvandrande fisk att såväl skadeförebyggande åtgärder som fiskeavgift kan anses befogade. Som länsstyrelsen skriver saknas bestämmelser om minimitappning och inte oväntat även en strömvattenfauna på berörd sträcka. Länsstyrelsen anser även att det är "rimligt" att ett tillstånd som syftar till ökad kraftproduktion med större intäkter ska kompensera för den påverkan på miljön som detta innebär. Vattenfall delar uppfattningen att verksamhetsutövaren har en skyldighet att kompensera för skador som den ansökta verksamheten kan medföra, däremot saknas rättsligt stöd för länsstyrelsens uppfattning att compensationen ska relateras till verksamhetens lönsamhet. En sådan ordning skulle av flera skäl vara olämplig. Miljöbalkens bestämmelser är utformade på så sätt att compensation ska ske i förhållande till den skada åtgärden eller verksamheten innebär och utifrån den

rimlighetsavvägning som föreskrivs i 2 kap. 7 §. Vattenfall vidhåller sin uppfattning att någon ny fiskeavgift inte ska fastställas då den ansökta verksamheten inte har någon påverkan av betydelse på fisk eller fiske. Enligt MKB:n kan inte uteslutas att ökade skador på nedströmsvandrande fisk kan förväntas. Eventuell nedströmsvandring av fisk som är knuten till spilltappning är redan i dagsläget begränsad. Detta beror dels på att spillet sker via en typ av bottenluckor som generellt anses försvåra nedströmsvandring, dels på att spillet är begränsat i tid till cirka fem veckor. Följaktligen blir bedömningen att riskökningen för skada på fisk av en ökad avledning blir ringa då eventuell nedströmsvandring redan i dagsläget till övervägande del sker genom kraftverket. Huruvida länsstyrelsen anser det rimligt eller ej att sökanden närmare utreder skadeförebyggande åtgärder är inte relevant i sammanhanget. Prövningen av en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken måste ske med stöd av gällande regler och fastslagen praxis, vilken tydligt föreskriver att prövningen av skadeförebyggande åtgärder ska ske i förhållande till den skada den ansökta åtgärden innebär. Upplyningsvis kan nämnas att intaget till Långbjörn kraftstation är försett med grovgrindar med en spaltvidd på 60 mm.

Samhällsbyggnadsnämnden vid Sollefteå kommun yrkar i första hand att ansökan ska avslås alternativt avvisas och i andra hand att en komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen ska ske. Kommunen grundar sin uppfattning om avvisning på att den ansökta ändringen inte kan prövas för sig. Att så är fallet har emellertid konstaterats i ett flertal tidigare mål vid mark- och miljödomstolarna (se exempelvis Edensforsens kraftverk, MÖD dom den 9 september 2010 i mål M 6061-09).

Kommunen framför att Vattenmyndigheten genom sin klassificering "*måttlig ekologisk potential*" av vattenförekomsten nedströms Långbjörn gjort bedömningen att det kan ske förbättringsåtgärder utan betydande negativ inverkan på vattenkraftproduktionen, men konstaterar att det inte fastställts vilka åtgärder som ska genomföras. Kommunen förefaller även vara medveten om rådande problematik med att definiera vad som utgör "*god ekologisk potential*".

Vattenfall anser det utmärkt om miljövårdande åtgärder kan vidtas som inte medför betydande negativ inverkan på vattenkraftproduktionen, och eftersom denna pro-

duktion är omfattande i Ångermanälven tyder det på att åtgärderna, vilket också uttrycks i ovan refererade strategirapport, planeras i biflöden som inte ingår i älvens reglersystem. Det är emellertid inte Vattenfalls ansvar att tillse att miljökvalitetsnormerna för vatten uppfylls och därmed att Sverige uppfyller sina EU-rättsliga åtaganden. Ansvaret för framtagande av åtgärdsprogram för vattenförekomsterna vilar på myndigheterna, som också har ett ansvar för att driva igenom dessa åtgärder, gärna i samverkan med berörda verksamhetsutövare. En miljökonsekvensbeskrivning ska således inte, som kommunen uttrycker det, innehålla "åtaganden om miljöförbättrande åtgärder med syfte att uppnå miljökvalitetsnormen".

Den befintliga verksamheten vid Långbjörns kraftstation har prövats i domstol och omfattas av ett gällande tillstånd. Det som nu är föremål för prövning är en utökning av verksamheten genom en ökad avledning. Konsekvenserna av denna avledning ska beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen och bedömas i målet samt även ligga till grund för bedömningen av erforderliga skyddsåtgärder. Vattenfall hänvisar till den praxis som etablerats rörande prövningens omfattning i liknande mål. Myndigheternas synpunkter och yrkanden i målet är svåra att förena med gällande rätt såväl som uppgifterna i VISS samt den nationella strategi som tagits fram för vattenkraften. Vattenfall samverkar gärna inom ramen för vattenförvaltningen för att bidra till eventuella åtgärder inom avrinningsområdet som kan förbättra vattenmiljön. Någon sådan dialog har emellertid inte initierats från myndighetshåll. Det framstår inte som resurseffektivt att inskränka produktionen och effektiviteten vid en befintlig anläggning, där miljön redan är anpassad till storskalig kraftproduktion, när motsvarande resurser skulle kunna läggas på åtgärder i andra vattendrag med betydligt större miljönytta. Någon skyldighet för Vattenfall att föreslå åtgärder till ett åtgärdsprogram och därmed definiera vad kvalitetskravet för vattenförekomsten innebär finns inte. Ansökan innebär inte någon förändring av de kvalitetsfaktorer eller parametrar som ligger till grund för nuvarande klassificering av vattenförekomsten Långbjörn ursprungsfåra och försvårar därmed inte heller möjligheten att vidta åtgärder i framtiden efter att innebörden av miljökvalitetsnormen har fastställts samt åtgärdsprogram upprättats. Vattenfall vidhåller därmed att ansökta åtgärder är tillåtliga samt konstaterar även

att de ligger i linje med den mer övergripande strategi som utarbetats för vattenkraften.

Målet avser effektivisering av en befintlig anläggning. Den enda påverkan på vattenförekomsten som beviljande av ansökan skulle innebära är en statistiskt sett minskad tappning till ursprungsfåran vid Långbjörns kraftstation; en tappning som Vattenfall i dagsläget inte ens är skyldigt att upprätthålla. Vattenhushållningsbestämmelserna vid anläggningen kommer inte att förändras. Ingen av de myndigheter som för talan i målet har fört fram någon konkret uppgift om i vilket avseende ansökt åtgärd skulle innebära en försämring av den biologiska mångfalden i vattenmiljön eller naturvärdena i området i övrigt.

Vattenfall hänvisar avslutningsvis till att bolagets uppfattning rörande prövningens omfattning och den ökade avledningens påverkan väl överensstämmer med etablerad praxis inom området, se exempelvis MÖD dom den 24 juni 2013 i mål M 10242-12 (Långgölsmåla). Av domen framgår även att en ersättningsfri andel (jfr 22 kap. 25 § p 14 miljöbalken) ska fastställas i mål om ökad avledning, vilken Vattenfall såvitt avser Långbjörn kraftstation, av motsvarande skäl som framgår av domen rörande Långgölsmåla, föreslår ska fastställas till en tjugondel.

Vattenfall värnar ekologisk mångfald och har i flera sammanhang åtagit sig miljöförbättrande åtgärder. I det aktuella målet måste emellertid värdet av sådana åtgärder samt Kammarkollegiets inställning i målet starkt ifrågasättas ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Målet avser effektivisering vid ett av landets större vattenkraftverk och i ett vattendrag som redan är utbyggt för vattenkraft och som utpekats som ett nationellt intresse för energiförsörjningen. Om Kammarkollegiets argumentation skulle vinna gehör kan detta förväntas leda till att den aktuella typen av effektivitetshöjande åtgärder i de allra flesta fall inte kommer att kunna genomföras.

Vattenfall medger Kammarkollegiets yrkande om ersättning för kollegiets eget arbete i målet om 28 000 kr men bestrider däremot yrkandet om ersättning såvitt avser det arbete som IVL utfört på Kammarkollegiets uppdrag. Det är sökanden i

tillståndsmål som har ansvaret för att ta fram erforderlig utredning och underlag i målet och det har enligt sökandens uppfattning saknats skäl för Kammarkollegiet att inhämta ett sakkunnigyttrande. Det kan även konstateras att IVL:s yttrande inte tillför någon utredning eller information utöver tolkning av befintlig information i VISS samt gällande föreskrifter och vägledningar. I vart fall borde Kammarkollegiet, om man ansett att ytterligare utredning erfordrats i målet, i första hand efterfrågat den aktuella kompletteringen från sökanden.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet utan huvudförhandling

Rådighet

Genom fastighetsinnehav har sökanden rådighet över berört vattenområde.

Föreligger processhinder?

Sollefteå kommun genom samhällsbyggnadsnämnden har hävdats bl.a. att prövningen bör omfatta hela kraftverkets verksamhet och miljöpåverkan och att Vattenfalls miljökonsekvensbeskrivning inte uppfyller kraven för en sådan prövning. Andra remissmyndigheter har invänt att bolagets miljökonsekvensbeskrivning saknar en närmare analys av förhållandena i den gamla älvfåran och påverkan därav till följd av den minskade spilltappning som ett bifall till ansökan skulle innebära. Mark- och miljödomstolen finner dock att rådande praxis inte utgör hinder mot en avgränsning av prövningen i enlighet med Vattenfalls utformning av ansökan och att saken inte behöver beläggas ytterligare i en kompletterad miljökonsekvensbeskrivning. Miljökonsekvensbeskrivningen kan alltså godtas som underlag för prövningen av bolagets ansökan och något annat hinder att uppta ansökan till prövning i sak föreligger heller inte.

Mark- och miljödomstolens prövning i sak

Mark- och miljödomstolen anmärker inledningsvis att gällande tillstånd inte innehåller någon föreskrift om minimitappning till den gamla älvfåran nedanför Långbjörns kraftverk samt att drivvattenföringen från Långbjörns kraftverk f.n.

uppgår till 275 m³/s. Planerade åtgärder innebär en ökning av drivvattenföringen med 65 m³/s till totalt 340 m³/s, vilket i sin tur kommer att generera en ökad elproduktion med drygt 3 % till totalt ca 1035 GWh per år. Spilltappning till den gamla älvfåran sker normalt endast när vattenföringen uppströms Långbjörns kraftverk överstiger drivvattenföringen i kraftverket. Sökanden har angett att spilltappning i ursprungsfåran skett ca fem veckor under den senaste tioårsperioden. Den ansökta avledningen till kraftverket om totalt 340 m³/s har beräknats medföra att antalet veckor med spilltappning kommer att minska till i genomsnitt tre veckor per år. Elproduktionsökningen till följd av effektiviseringen kommer att resultera i en ökad avledning via turbinerna på ca 3 % per år vilket enligt mark- och miljödomstolen endast mycket marginellt kommer att påverka det akvatiska livet i torrfåran. Ur ekologisk synvinkel finns det normalt ett flertal fördelar med perioder med höga flöden/översvämningar i vattendrag. Mycket kraftiga och plötsliga flödesförändringar i samband med spilltappning och efterföljande återgång till minimitappning, såsom vid Långbjörns kraftverk, innefattande ökning/sänkning av vattenflödet i den gamla älvfåran med flera hundra gånger, kan dock enligt mark- och miljödomstolens bedömning till viss del vara till nackdel för det akvatiska liv som finns i den gamla älvfåran och som sannolikt anpassat sig till de flödesförhållanden som råder vid nuvarande spilltappningsregim. Enligt sökanden kommer framtida spilltappning att ske med lägre flöden än idag.

Oenigheten i målet har huvudsakligen avsett frågan huruvida det planerade projektet är förenligt med ramdirektivets bestämmelser och i synnerhet med EU-domstolens tolkning av direktivets icke-försämringskrav. Den ekologiska statusen för sträckan nedanför Lasele kraftverk (SE705897-154853) klassas som ”måttlig ekologisk potential” enligt VISS (VattenInformationssystem för Sverige). Denna klassning, d.v.s. närmast under klassen ”god ekologisk potential”, framstår som något överraskande med beaktande av sträckans egenskap av torrfåra utan föreskriven minimivattenföring. Såsom ovan anförts bedömer mark- och miljödomstolen att den minskade spilltappningen från i genomsnitt fem till tre veckor årligen inte kommer att orsaka annat än högst obetydlig, om ens någon, miljöpåverkan på sträckan. Domstolen finner därför att den ansökta vatten-

avledningen inte kommer att medföra vare sig försämrad ekologisk status längs aktuell sträcka av Åseleälven eller försvårat uppnående av miljökvalitetsnormen "god ekologisk potential" till år 2021. Mark- och miljödomstolen anser vidare att det inte är möjligt att inom ramen för den begränsade prövningen i detta mål närmare ange vilken eller vilka åtgärder som i detta kraftigt modifierade älvavsnitt rimligen skulle kunna åläggas sökanden som ett bidrag till uppnående av aktuell miljökvalitetsnorm, särskilt som någon närmare definition därav inte föreligger. Vad gäller frågan om samhällsekonomisk nytta enligt 11 kap. 6§ miljöbalken framgår av bolagets redovisning att fördelarna med projektet överväger dess kostnader och olägenheter.

Mark- och miljödomstolen instämmer i sökandens bemötande av Kammarkollegiets resonemang angående olämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Nu redovisade överväganden innebär att domstolen inte finner hinder mot bifall till Vattenfalls ansökan.

Oförutsedd skada

Tid för anmälan av oförutsedd skada bör fastställas i enlighet med sökandens förslag.

Bygdeavgift

Ingen ytterligare generatoreffekt kommer att installeras inom ramen för föreliggande ansökan vilket gör att det inte finns grund för uttag av bygdeavgift.

Fiskeavgift

Varken planerade åtgärder, som kommer utföras i torrhet, eller den minskade omfattningen av spilltappningen utgör skäl för bestämmande av fiskeavgift.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra den avgift på 140 000 kr som domstolen fastställt i beslut den 23 oktober 2014.

Rättegångskostnader

Kammarkollegiet har yrkat ersättning med 61 600 kr, varav 28 000 kr för eget arbete och 33 600 kr för utlägg till TP.

Länsstyrelsen Västernorrland har fordrat ersättning med 20 800 kr för arbete med målet.

Vattenfall har medgett kollegiets och länsstyrelsens yrkanden avseende eget arbete men bestritt kollegiets yrkande om ersättning för utlägg. Till stöd för bestridandet har Vattenfall anfört bl. a. att det är sökanden som har att prestera erforderlig utredning och att kollegiet borde ha vänt sig till Vattenfall med begäran om komplettering i stället för att inhämta eget sakkunnigyttrande.

Domstolen bedömer att Kammarkollegiets förfarande att anlita extern sakkunnig kan godtas i detta fall. Yrkat belopp framstår som skäligt. Övriga belopp ska utdömas på grund av sökandens medgivande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV425)

Överklagande senast den 16 mars 2016 . Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Göran Simonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Simonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Nils Johnsson och Tommy Odelström.